

Niğde/Tyana (Kemerhisar) Kazısı Türk-İslam Dönemi Seramikleri

Turkish-Islamic Ceramics of The Niğde/Tyana (Kemerhisar) Excavations

Yunus Emre Karasu¹

Öz

Niğde ilinin Bor ilçesine bağlı Kemerhisar beldesinde bulunan Tyana Antik kenti Ortaçağ'ın önemli yerleşim yerlerinden birisini oluşturmaktadır. 1071 Malazgirt Savaşı sonrasında Anadolu'da Türk-İslam kültürü yayılmaya başlamıştır. Bu tarihte Tyana'nın da yer aldığı Niğde bölgesine Selçuklular hakim olmuştur. Bölge, Danişmetler döneminde bir süre siyasi karışıklıklar sebebiyle önemini yitirmekle birlikte Anadolu Selçukluları döneminde en parlak devrini yaşamıştır. Selçukluların bölgedeki imar faaliyetleri ve ticaret yolları üzerindeki konumu bu dönemdeki gelişimine büyük katkı sağlamıştır. Günlük yaşam, sosyo-ekonomik yapı ve ticaret hakkında önemli bilgiler sunan seramiklerle Tyana kazısında da sıklıkla karşılaşılmaktadır. Çalışmamızda Tyana bölgesinde yapılan kazı çalışmalarında ele geçirilen Ortaçağ seramikleri incelenmiştir. Tek renk sırlı, kazıma, oyma, astar boyama ve sıraltı boyama teknikli çok sayıda sırlı seramik bulunmuştur. Hamur, form bezeme ve kompozisyon özelliklerine göre kapsamlı şekilde incelenen seramikler bölgedeki Anadolu Selçuklu dönemi ve sonrasındaki yerleşim hakkında önemli bilgiler vermektedir. 13.yüzyıl ile 15.yüzyıl arasına tarihlendirilen seramiklerin özellikle Anadolu'da yapılan tabakalı kazılardan olan Komana ile benzerliği oldukça önemlidir. Anadolu Selçuklu dönemi ve devamındaki seramik üretiminin tespit edilmesi Selçuklu ve Beylikler dönemi sosyo-ekonomik yapısının anlaşılmasına önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Tyana, Kilisehisar, Anadolu Selçuklu, Beylikler, Seramik

ABSTRACT

The ancient city of Tyana, located in Kemerhisar town of Bor district of Niğde province, It is one of the most important settlements of the Middle Ages. After the Battle of Manzikert in 1071, Turkish and Islamic culture began to spread in Anatolia. In the 13th century, the Seljuks dominated the Niğde region, where Tyana was also located. Although the region lost its importance due to political turmoil for a while during the Danişmets period, its brightest time was during the Anatolian Seljuks period. The activities of the Seljuks in the region and its location near the trade routes contributed greatly to its development in this period. Ceramics that provide important information about daily life, socio-economic structure and trade are also frequently encountered in the Tyana excavation. This study will examine the medieval ceramics found in the

¹Arş. Gör. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Bitlis Türkiye

ORCID: Y.E.K. 0000-0001-9604-6510

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Yunus Emre Karasu,
Bitlis Eren Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Sanat Tarihi Bölümü, Bitlis, Türkiye
E-posta: karasuyunus@hotmail.com

Başvuru/Submitted: 18.11.2021

Revizyon Talebi/Revision Requested: 15.02.2022

Son Revizyon/Last Revision Received: 16.02.2022

Kabul/Accepted: 13.05.2022

Online Yayın/Published Online: 26.05.2022

Atıf/Citation: Karasu, Yunus Emre, "Niğde/Tyana (Kemerhisar) Kazısı Türk-İslam Dönemi Seramikleri". *Sanat Tarihi Yıllığı - Journal of Art History* 31 (2022), 277-317.
<https://doi.org/10.26650/sty.2022.1025378>

excavations in the Tyana region, a large number of which were made with monochromatic glaze, sgraffito, champeve, painted sgraffito and underglaze painting techniques. The ceramics, extensively examined according to their paste, form, and decoration and composition characteristics, provide important information about the settlement in the region during and after the Anatolian Seljuk period. The similarity of the ceramics dated between the 13th and 15th centuries, especially with Komana, which is one of the layered excavations in Anatolia, is very important. Determining the ceramic production in the Anatolian Seljuk period and the following periods will contribute significantly to the understanding of the socio-economic structures in these period.

Keywords: Tyana, Kilisehisar, Anatolia Seljuks, Beyliks, Pottery

EXTENDED ABSTRACT

The ancient city of Tyana was located in Kemerhisar town of Bor district of Niğde province. In Roman and Byzantium period, It was religious and commercial center. After the Battle of Manzikert in 1071, Turkish-Islamic culture began to spread in Anatolia. During 13th century, the Seljuks dominated the trade route in Anatolia and Crimean. Although the region lost its importance due to political turmoil for a while during the Danishmends period, it experienced its heyday during the Anatolian Seljuks period. It is inferred from the history and existing finds that the region was in ruins between the 11th and 13th centuries. The activities of the Seljuks in the region and its location near the trade routes contributed greatly to its development in this period. Ceramics that provide important information about daily life, socio-economic structure and trade are also frequently encountered in the Tyana excavation. This study examines the medieval ceramics found in the excavations at Tyana region, a large number of which were made using monochrome glaze, sgraffito, champeve, painted sgraffito and underglaze painting techniques. The ceramics, extensively examined according to their paste, form, decoration and composition characteristics, provide important information about the settlement in the region during the Anatolian Seljuk and Beyliks periods. Considering the Tyana city settlement, the fact that the excavated area constitutes a limited part makes it difficult to make general evaluations. However, the existing ceramic finds show that there was a commercial settlement activity in the city at the beginning of the 13th century, similar to the Tokat Komana region. Komana is one of the layered excavations in Anatolia and the similarities of the Tyana with the Komana ceramics dated between the 13th and 15th centuries is crucial. Determining the ceramic production in the Anatolian Seljuk and the Beyliks periods will contribute significantly to the understanding of the socio-economic structure in Turkish periods. It is understood from the existing ceramic finds that the Tyana region, which was one of the important settlements in the Roman and Byzantine periods, preserved its importance during the Anatolian Seljuk and Beyliks periods. When the ceramics found in the Tyana excavations are examined, they generally consist of Anatolian Seljuk, Cilicia Region (Mersin, Adana, Hatay), Beyliks, Ottoman (Miletian), Italian majolica, and Kütahya production cups. Medieval ceramics between the Anatolian Seljuk, Ottoman periods, and Italian majolicas show that the region was actively used between the 13th and 15th centuries, and Tyana was in an important commercial location. The ceramics

examined in this study fall within the scope of the Tyana excavation by the Italian excavation team that lasted for 13 years; thus, it is not possible to benefit from the data for dating the ceramics from the excavation area. It is seen that the ceramic finds of the Tyana excavation can be dated to the 13th century Anatolian Seljuk period and the 14th to 15th century Beyliks period. For this reason, in the study, a sharp distinction could be made in grouping the ceramics and the period was not specified in the dating. However, considering similar examples, the period can be determined. For this reason, in the study, no sharp distinction could be made in grouping the ceramics and the period was not specified in the dating. However, considering similar examples, the periods for some ceramics could be determined. The dating was thus done in this way. The sgraffito, chambleve and slip-painted ceramics of the Tyana excavation were found to be between the 13th century and the middle of the 14th century. The painted sgraffito decorations were dated to the end of the 13th to 14th centuries. The monochromatic glazed ceramics were dated to two different periods: between the 13th century and the middle of the 14th century, and the middle of the 14th and 15th centuries. The Miletian ceramics with underglaze painting decoration were dated to the middle of the 14th and 15th centuries.

Giriş

Tyana Antik Kenti Niğde ilinin Bor İlçesinin Kemerhisar beldesinde yer almaktadır. Niğde'nin 23 km güneyinde bulunan Tyana'nın bölgenin en eski yerleşim yeri olduğu düşünülmele birlikte Hitit, Frig, Pers, Makedonyalılar, Pontus Krallığı ve Roma İmparatorluğu bölgeye hakim olmuştur.¹ Özellikle Roma döneminde Tyana'nın önemli bir merkez konumunda olduğu bilinmektedir.² Emeviler 709 yılında Kappadokia sınır bölgesinin en önemli kalelerinden birisi olan Tyana'yı fethettiler.³ Emevilerden sonra 806 yılında Abbasiler bölgeyi hakimiyeti altına almıştır.⁴ 11.yüzyılda Anadolu'daki 45 metropolitlikten biri olan Tyana'da nüfus gerilemeye başlamıştır.⁵ 1071 Malazgirt savaşı sonrası Anadolu'da Türk-İslam kültürü yayılmaya başlamış, fethedilen bölgelerde harap şehirler ihya edilirken yeni yerleşim yerlerinin de imarına başlanmıştır. Tyana bölgesinin de yer aldığı Niğde, ilk fethedilen bölgeler arasında yer almakla birlikte Danişmentler sonrasında ise Anadolu Selçukluları bölgeye hakim olmuştur. Bölge Anadolu Selçuklu Devleti'nden sonra İlhanlı, Eretnoğulları, Karamanoğulları ve son olarak Osmanlı hakimiyetine girmiştir.⁶

Hititler döneminde "Tuwanuwa", "Naghita", Hristiyan döneminde "Tyana", Ortaçağ kaynaklarında "Nekida"- "Nekide", Türk yerleşiminin başlamasıyla "Kilise Hisar", "Niğde" ya da "Nikde" "İftiyan" şeklinde isimlendirilmiştir.⁷ Köklü bir geçmişe sahip olan Tyana (Kilisehisar) yerleşiminin Roma, Bizans ile Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemlerinde önemini koruduğu anlaşılmaktadır. Bölgenin bir dönem Bizans-Arap sınırında insandan tecrit edilen geniş bir bölge içerisinde kaldığı belirtilmektedir.⁸ 11-13.yüzyılları arasında terkedilmiş ve harap bir şekilde olan şehir Selçuklu iskanıyla yeniden kurulmuştur.⁹ Sultan Alaeddin'in Konya Kalesi'nin inşası sırasında Kilisehisar'daki Antik dönem harabelerinin taşlarını kullandığı da bilinmektedir.¹⁰ Tyana bölgesinin İslam ve Bizans mücadeleleri sonucunda yıprandığı ve

1 Mustafa Oflaz, "Niğde", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.33, (İstanbul, 2007), 92.

2 Can Erpek, "Geç Antik Dönem'de Kapadokya'da Kentler", *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10/2, (2020), 653.

3 Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret İşıltan, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2011), 193.

4 Albert Gabriel, *Niğde Türk Anıtları*, çev. Ahmed Akif Tütenk, (Ankara: Türk Kültür Derneği, 1962), 17..

5 Korkmaz, Mustafa, "XVI. Yüzyılda Kilisehisar: Bizans Şehrinden Osmanlı Köyüne", *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7/11, (2004), 104.

6 Oflaz, "Niğde", 93.

7 Yaşar Coşkun, "Hitit Çivi Yazılı Belgelerin Işığında İlk Çağda Tuwanuva", *Belleten*, c.LIII/207-208, (1989), 482.; Oflaz, "Niğde", 92.; Strabon. *Antik Anadolu Coğrafyası* (Geographika: XII-XIII-XIV), çev. Adnan Pekman, (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2000), 8. Charles Texier, *Küçük Asya: Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi*, çev. Ali Suat, (Ankara: Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı, 2002), 124. William Mitchell Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, çev. Mihri Pektaş, (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1960), 312, 315.; Korkmaz, "XVI. Yüzyılda Kilisehisar," 99.; Tülay Öcal, "Antik Tyana Şehrinden Günümüz Kemerhisar'a Kadar Olan Yerleşmenin Tarihsel Süreci", *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, (2010), 399-400.; Nevzat Topal, "Karaman Eyaleti Vakıf Defterlerinde Niğde Vakıfları (H. 881/M.1476)", *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 4 (2), (2012), 130-131.; Guido Rosada And Maria Teresa Lachin, "Excavations at Tyana/Kemerhisar 2009", *32. Kazı Sonuçları Toplantısı içinde* (24-28 Mayıs 2010, İstanbul), c.3, (Ankara, 2011), 199-200.

8 Ahmet Akşit, "Niğde'nin Selçuklular Devrindeki Nüfusuna Dair", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 23 (36), (2004), 4.

9 Korkmaz, "XVI. Yüzyılda Kilisehisar," 105.

10 Tuncer Baykara, *Türkiye Selçukluları Devrinde Konya*, (Konya: Konya Valiliği, 1998), 22.

göç eden halkın daha güvenli olan Niğde Kalesi'ne yerleştikleri düşünülmektedir.¹¹ Ancak bölgenin önemli yapılarından olan 1223 tarihli Alaeddin Cami'nin geç sayılabilecek bir tarihte inşa edilmesi 13.yüzyılın ilk çeyreğine kadar şehrin iskan ve nüfus hareketliliğinin az olduğuna işaret etmektedir.¹² Niğdeli Kadı Ahmet ise Tyana şehrinin harap durumda olması sebebiyle Niğde'nin onun yerini aldığını belirtmektedir.¹³ 1415 yılına ait kayıttta 3 mahalle ismi yer alırken 15.yüzyılda 27'si Müslüman 2'si gayrimüslim olmak üzere toplam 29 mahalle olduğu bilinmektedir.¹⁴ Kilisehisar 1476, 1500, 1507 yıllarında Niğde vilayetine bağlı bir köy; 1518, 1584 yıllarında ise Bor nahiyesine bağlı bir köy statüsündedir.¹⁵ 1500 yılı vakıf defterinde ise Kemerhisar'da Ahi Mahmut Zaviyesi'nin olduğu görülmektedir.¹⁶ Bu da 14.yüzyıl sonlarına doğru bölgenin önemini yitirmeye başladığını göstermektedir. Strabon (MS 1.yüzyıl), Katip Çelebi (1624), John Macdonald Kinneir (1813), Charles Texier (1834), John Garstang (1909) gibi seyyahların farklı dönemlerde Tyana'ya geldiği bilinmektedir.¹⁷ Katip Çelebi mermer sütunlar ve büyük taşlardan yapılmış kemerler bulunan Kilisehisar'ı harabe bir kale şeklinde tanımlamaktadır.¹⁸

Roma ve Bizans dönemlerinde Kilikya bölgesine giden tarihi ticaret yollarının Tyana'dan geçtiği bilinmektedir.¹⁹ İç Anadolu ile Akdeniz ve Suriye arasında önemli bir güzergah üzerinde bulunmakla birlikte "Kilikya Kapıları" adı verilen birkaç geçitten birisi Tyana'dan geçmektedir.²⁰ Bölgenin bu dönemdeki gelişiminin dini önemi ve ticari konumu sayesinde olduğu anlaşılmaktadır. Arap akınlarından sonra kısa bir süre ve Türk fethinden sonra siyasi çekişmeler sebebiyle bölgenin önemini kaybetmeye başladığı görülmektedir.

Anadolu Selçuklu dönemi ticaret yolları, Konya'nın başkent olması, Kayseri ve Sivas'ın ticari merkez haline gelmesi, Antalya, Alanya, Sinop, Samsun gibi uluslararası liman şehirlerinin fethedilmesi Selçuklu ticaretinin gelişmesini sağlamıştır.²¹ Anadolu Selçuklu ticaret ağı kuzey-güney ve doğu-batı olmak üzere iki yönden oluşmaktadır. Kuzey-güney yönü Antalya ve Alanya

-
- 11 Ahmet Akşit, "Selçuklular Devrinde Niğde'nin Fiziki Yapısı", Niğde Tarihi Üzerine içinde ed. Musa Şaşmaz, (İstanbul, 2005), 26.
- 12 Akşit, "Niğde'nin Selçuklular," 3-4.
- 13 Ali Ertuğrul, Anadolu Selçukluları Devrinde Yazılan Bir Kaynak: Niğdeli Kadı Ahmed'in El-Veledü's-Şefik Ve'l-Hâfîdû'l-Halik'ı, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2009, 187.
- 14 Nevzat Topal, "15.Yüzyılda Niğde Şehrinde İskan ve Mahalleler", *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15/1,(2017), 707.
- 15 Korkmaz, "XVI. Yüzyılda Kilisehisar," 106-107.
- 16 Nevzat Topal, "Karaman Eyaleti Vakıf Defterlerine Göre Bor (1483, 1500)", *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1/2, 2017, 29.
- 17 Hamdi Doğan, "Seyahatnamelere Göre Niğde", *Niğde Tarihi Üzerine* içinde ed. Musa Şaşmaz, (İstanbul, 2005), 146.
- 18 Doğan, "Seyahatnamelere Göre Niğde", 148.
- 19 Ramsay, "Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası" 386-390. Detaylı Bilgi için Bakınız: David French, *Roman Roads and Milestones of Asia Minor*, (Ankara: British Institute of Archaeology, 1981).
- 20 Nevzat Topal, "Tyana ve Çevresine Yapılan Arap Akınları", *Niğde Tarihi Üzerine* içinde ed. Musa Şaşmaz, (İstanbul: Kitabevi, 2005), 17.
- 21 Doğan Kuban, *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008), 239.

limanlarından başlayıp Konya, Aksaray, Kayseri, Kırşehir, Sivas, Erzincan ve Erzurum üzerinden Tebriz'e doğru; doğu-batı yolu ise Antalya, Alanya, Yumurtalık limanlarından Kayseri, Elbistan, Malatya, Diyarbakır ve Mardin üzerinden Musul'a devam eder.²² Niğde Konya, Aksaray, Kayseri yanı sıra Kilikya bölgesi sınırları içerisinde kalan Mersin, Adana, Hatay gibi önemli ticari merkezlere ve Yumurtalık limanına oldukça yakın bir konumda bulunmaktadır. Ticaret yolları üzerindeki hareketliliğin Niğde ve çevresine etki ettiği Selçuklu Sultanlarının yaptırdığı büyük ölçekli sultan hanlarının da bu yollar üzerinde yer aldığı bilinmektedir.²³ Nitekim Niğde'de yer alan bu dönem Türk-İslam yapıları bölgenin önemini ortaya koymaktadır.²⁴ Niğde'nin özellikle 13.yüzyıl başlarında bölgenin tarihsel geçmişi ve ticaret yollarıyla bağlantılı olarak tekrar gelişmeye başladığı düşünülmektedir. Ayrıca İlhanlılara verilen vergilerde Niğde'nin de yer alması bölgenin bu dönemdeki durumunu göstermesi bakımından önemlidir.²⁵

Tyana Kazı Çalışmaları

Tyana kazı çalışmaları 2001 yılında yapılan yüzey araştırmasının ardından 2002 yılında İtalya Padova Üniversitesi'nden Guido Rosada tarafından başlatılmış olup 2014 yılına kadar devam etmiştir. 2016 yılında ise Niğde Müzesi başkanlığında Aksaray Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Osman Doğanay tarafından kazı çalışmalarına tekrar başlanılmıştır. Tyana kazı çalışmalarında Roma hamamı, su kemeri, havuzu ve bir kilisesinin kalıntılarına ulaşılmıştır.²⁶ Kentin piskoposluk merkezi haline geldiği 4.yüzyıl başlarında inşa edildiği düşünülen ve üç farklı inşa dönemine sahip olan kilise kalıntısı çevresinde kazı çalışmalarına devam edilmiştir.²⁷ Bölgede Hristiyan yerleşiminin 10-11.yüzyılı geçmediği sonrasında önce 12-13.yüzyıl Selçuklu

-
- 22 Yaşar Bedirhan, "Türkiye Selçukluları Devrinde Anadolu'nun Ticaret Şehirleri", *Tarih Okulu Dergisi*, 8/ XXIV, (2015), 31.; Salim Koca, *Selçuklu Devri Türk Tarihinin Temel Meseleleri*, (Ankara: Berikan, 2011), 461.; Refik Turan ve Güray Kırpık, "Selçuklu Dönemi Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat", *Anadolu Selçuklu Dönemi Kervansarayları içinde* ed. Hakkı Acun, (Ankara, 2007), 42.; Mustafa Akdağ, *Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi* (1243-1453), c. I, (İstanbul: Cem Yayınevi, 1979), 435.; Virgil Ciociltan, *The Mongols and the Black Sea Trade in Thirteenth and Fourteenth Centuries*, (Leiden-Boston: Brill, 2012).; Osman Turan, "Selçuk Kervansarayları", *Belleten*, X/39, (1946), 474-475. İsmet Kayaoğlu, "Selçuklular Döneminde Konya'da Ticari Hayata Dair Bir Bakış", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 1, (1992), 108-110.
- 23 Nermin Şaman, Doğan, "Niğde'deki Türk Dönemi (13-15.Yüzyıl) Yapılarında Taç Kapı-Mihrap Tasarımı ve Bezeme İlişkisi", *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30/1, (2013), 136.
- 24 Mehmet Özkarcı, *Niğde'de Türk Mimarisi*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2001); Gabriel, "Niğde Türk Anıtları".
- 25 Yaşar Bedirhan, "Türkiye Selçukluları Devrinde Konya'nın İktisadi ve Ticari Yapısı", *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 14/28, (2019), 303.
- 26 Guido Rosada, "Tyana Archaeological Excavations 2002", 25. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde (26-31 Mayıs 2003, Ankara), c.2, (Ankara, 2004), 269-272.; Guido Rosada, "Tyana-Kemerhisar Archaeological Excavations 2003", 26. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde (24-28 Mayıs 2004, Konya), c. 2, (Ankara, 2005), 157-160. Guido Rosada, "2004 Yılı Kemerhisar/Tyana Kazısı", 27. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde (30 Mayıs-3 Haziran 2005, Antalya), C.1, (Ankara, 2006), 435-439.; Osman Doğanay ve Hakan Eraslan, "Tyana (Kemerhisar) Kazıları Yeniden Başlarken: 2016 Yılı Çalışmaları", 39. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde (22-26 Mayıs 2017, Bursa), c.1, (Bursa, 2018), 307.
- 27 Osman Doğanay ve Bülent İşler, "Geç Antik Çağdan Günümüze Tyana (Kemerhisar)", *Akdeniz Sanat Dergisi*, 13, (2019), 643.

daha sonra ise Osmanlı dönemi yerleşimine ait buluntular ele geçirildiği bilinmektedir.²⁸ Ayrıca 14-15.yüzyıla ve 17-18.yüzyıl Osmanlı dönemine tarihlenen muhtemelen sivil mimari yapılara ait duvar kalıntılarına ulaşılmıştır.²⁹

Tyana Kazı Alanı (Tyana Antik Kenti Kazı Arşivinden)

Kemik, sikke, cam, metal yanı sıra seramik buluntularla kazı çalışmalarında sıklıkla karşılaşmaktadır.³⁰ Kazı çalışmaları sırasında Selçuklu dönemine ait cam işlemek için kullanıldığı düşünülen bir ocak ile cüruf kalıntıları ve cam bilezik buluntuları da ele geçirilmiştir.³¹ Bizans ile İslami dönem cam buluntuları bu dönem geçiş ve değişimi yanı sıra moda anlayışını yansıtmaları bakımından önemli bir yere sahiptir.³² Ocak ve fırın kalıntıları yanı sıra sırlı seramik buluntuların ele geçirildiği alan stratigrafik veriler göz önüne alındığında 12-14.yüzyıl arasında tarihlendirilmiştir.³³ Bizans ve Selçuklu dönemine ait buluntular ile özellikle Selçuklu dönemine

28 Guido Rosada, And Maria Teresa Lachin, "Excavations at Tyana/Kemerhisar 2009", 32. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde (24-28 Mayıs 2010, İstanbul), c.3, (Ankara, 2011), 201.

29 Guido Rosada And Maria Teresa Lachin, "Excavations 2007 at Tyana", 30. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde (26-30 Mayıs 2008, Ankara), c.3, (Ankara, 2009), 4.

30 Osman Doğanay, Bülent İşler, Hatice Körsulu ve Nesrin Aydoğan İşler, "Tyana Kazısı 2017 Yılı Çalışmaları", 40. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde (07-11 Mayıs 2018, Çanakkale), c.3, Ankara, 2019, 186-198.; Osman Doğanay, Bülent İşler ve Nesrin Aydoğan İşler, "Tyana 2018 Yılı Kazıları", 41. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde (17-21 Haziran 2019, Diyarbakır), c.3, (Ankara, 2020), 614-618.

31 Guido Rosada And Maria Teresa Lachin, "Excavations at Tyana/Kemerhisar 2009", 32. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde (24-28 Mayıs 2010, İstanbul), c.3, (Ankara, 2011), 202.

32 Michela Zanon, "Tyana/Kemerhisar (Niğde): Glass bracelets of the Byzantine and Islamic Period", *Anatolia Antiqua*, 21, (2013), 195.

33 Guido Rosada, Maria Teresa Lachin And Cristina Mondin, "Tyana/Kemerhisar, Excavations 2008", 31. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde (25-29 Mayıs 2009, Denizli), c.3, (Ankara, 2010), 274.; Guido Rosada and Maria

ait sivil, ticari amaçla ya da depo olarak kullanılabilen mimari kalıntılara da ulaşılmıştır.³⁴ 2006 yılı kazı çalışmalarında su kemeri MS 3.yüzyıl başlarına; kapı ile sur duvarları ve kilise ile amfora ve sigillatolar 4-6.yüzyılı sonlarına; kilisede bulunan cam bardak ve vitraylar 4-8. yüzyılları arasına; kilisenin İslam hakimiyetine geçtiği dönem (Arap akınları) 10.yüzyıla; sgraffito seramikler 12-13.yüzyıla; diğer sırlı seramikler ise 1400 civarına tarihlendirilmiştir.³⁵ Günümüze kadar yapılan kazı çalışmalarında Roma, Bizans, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerine ait mimari kalıntılar ve günlük yaşama dair buluntular ele geçirilmiştir.

Seramik Buluntuları

Tyana kazı çalışmalarında 2002-2014 yılları arasında toplam 243 adet Türk-İslam dönemi sırlı seramik parçası ele geçirilmiş olup bu örneklerden 86'sı tek renk sırlı, 98'i kazıma, 6'sı astar boyama, 11'i boyalı kazıma, 42'si sıraltı boyama tekniklidir. Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemine ait olan bu seramikler arasında dönemsel farklılıklar görülebilmektedir. Ancak bazı örneklerde bu ayrımın yapılması oldukça zordur. Anadolu Selçuklu dönemi seramik üretiminin etkisinin Selçuklu devleti yıkıldıktan sonra da bir süre devam ettiği bilinmektedir. Bu sebeple Anadolu Selçuklu dönemi seramikleri ve Beylikler dönemi seramikleri arasında keskin bir geçiş bulunmamaktadır. Bu da seramiklerin dönemlerinin belirlenmesi konusunda dikkatli davranılmasını gerektirmektedir. Tyana kazısı konumuz kapsamında incelenen seramikler İtalyan kazı ekibi tarafından 13 yıl devam eden döneme ait olması sebebiyle kazı alanından seramikleri tarihlendirmeye yönelik verilerden yararlanılamamaktadır. Bu sebeple benzer örnekleriyle karşılaştırma yöntemiyle tarihlendirme yapılmıştır.

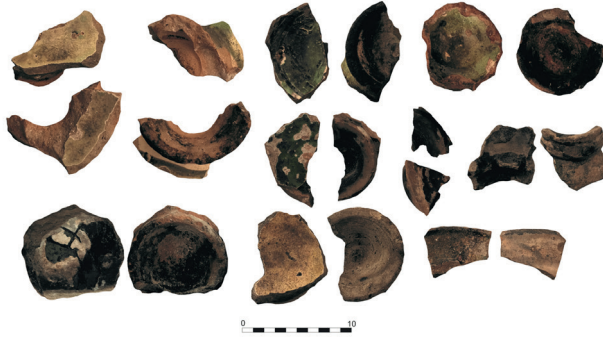
Tek Renk Sırlı Seramikler (Tablo. 1-2)

Tek renk sırlı örneklerde açık kırmızı (2.5 YR 6/6, 2.5 YR 7/6), pembe (5 YR 7/4), kırmızımsı sarı (5 YR 7/6), pembemsi beyaz (5 YR 8/2), beyaz (10 YR 8/1) hamur renkleri görülmektedir. Ağırlıklı olarak kahverengi tonlarında hamur renginin hakim olduğu örneklerde az sayıda devetüyü renkli hamurda bulunmaktadır. Krem astarlı örnekler koyu yeşil, açık yeşilin farklı tonları ile turkuaz, su yeşili, sarımsı krem ve hardal sarısı sırlıdır. Kazı çalışmalarında seramik üretimine ait malzeme ve yarı mamul buluntu ele geçirilememesine karşın çok sayıda tek renk sırlı ve iki adet boyalı kazıma teknikli yanmış örnek bulunmaktadır. Seramiklerin büyük kısmının hamur iç kısımları yanı sıra iç ve dış yüzeyleri yanmış şekildedir. Üretime bağlı defolu malzeme olma ihtimali oldukça düşük olan bu seramiklerin savaşı, saldırı vb. bir durum sonucu yanmış olabileceği düşünülmektedir.

Teresa Lachin, "Excavations at Tyana/Kemerhisar, 2010 Archbishop Patrikios's Church", 33. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde (23-28 Mayıs 2011, Malatya), c.3, (Ankara, 2012), 83.

34 Guido Rosada, And Maria Teresa Lachin, "Tyana-Kemerhisar (Bor-Niğde) 2013 Yılı Kazısı Raporu", 36. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde (02-06 Haziran 2014, Gaziantep), c.2, (Ankara, 2015), 360.

35 Guido Rosada, "Tyana/Kemerhisar: GLI Scavi 2005", 28. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde (29 Mayıs-2 Haziran 2006, Çanakkale), c.2, (Ankara, 2007), 523.

Fotoğraf 1: Yanmış Seramik Buluntular

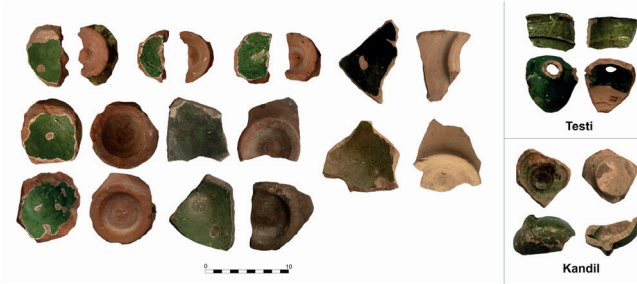
Tek renk sırlı seramiklerin hamur rengi, katkısı ve pişirme özellikleri bakımından çok fazla çeşitlilik göstermediği görülmektedir. Ancak sır özelliklerinde dönemsel olabileceği düşünülen bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Sayıca az olan bu örnekler hakkında kesin sonuçlara varmak ise oldukça güçtür. Yeşil sırlı örneklerde parlak kurşun sıırı andıran az sayıda buluntu mevcut olmakla birlikte bu örneklerin bazılarının yakın bölgelerden ithal olarak gelmiş olabileceği de düşünülmektedir. Tek renk sırlı seramiklerde kase, tabak, testi, küp formları yanı sıra çok sayıda dip parçası ele geçirilmiştir. Tabak ve kaseler oval, yarı kürevi ve konik gövde formlarına sahiptir. Tabak ağız kısımları gövdeden keskin şekilde ayrılmakta ya da gövde ile bütünlük göstermekle birlikte her iki şekildeki ağız kenarları da dışa ve içe çekik şeklindedir. Kase ağız formları ise uç kısma doğru kalınlaşan, dışa ve içe çekik formludur. Testiler yonca ve dışa çekik; küpler ise genellikle oval gövdeli olup uç kısma doğru kalınlaşan, dışa ve içe çekik ağız kenarlıdır. Dip formları içe ve dışa çekik kenarlı olmakla birlikte seramik gövde ve dip kısımlarının birleştirilme işlemi sırasında yapılan uygulamalar sonucunda dip kısımlarının merkezde dışa doğru belirgin bir çıkıntı yaptığı görülmektedir. Bu grup seramik formları bütün şekilde incelendiğinde kap türleri farklı olmasına rağmen özellikle ağız kenarlarında benzer formların tercih edildiği görülmektedir. Kase ağız çapları 12-26 cm, tabak ağız çapları 18-21 cm, testi ağız çapları 4-8 cm., küp ağız çapları 13-20 cm arasında değişiklik göstermekte olup dip çapları 5-7,4 cm arasında farklı boyutlara sahiptir. Benzer örnekleri Komana (13.yüzyıl-14.yüzyıl başı)³⁶, Akşehir

36 Yunus Emre Karasu, "Komana Anadolu Selçuklu Çağı Seramikleri" Doktora Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, 2020), 146-180.

(13.yüzyıl)³⁷, Amasya Harşena Kalesi³⁸, Samsat³⁹, Ani⁴⁰, Beçin Kazısı⁴¹, Karacahisar Kalesi⁴², Amorium (13.yüzyılın ikinci yarısı-14.yüzyıl)⁴³, Hasankeyf⁴⁴ (14.yüzyıl), Manisa Gülgün Hatun Hamamı (14.yüzyıl ortaları)⁴⁵, St. Jean Kilisesi Atrium kazıları (14.yüzyıl)⁴⁶, Tire Kutu Han (14-15.yüzyılın ilk çeyreği arası)⁴⁷, Ayasuluk (13-14.yüzyıl)⁴⁸, Balat İlyas Bey Külliyesi (14-15.yüzyıl başı)⁴⁹, Taşkun Kale (13.yüzyıl sonu-14.yüzyıl)⁵⁰, İznik⁵¹ gibi çeşitli bölgelerde görülmektedir. Ayrıca Kırım bölgesinde de 14.yüzyılın farklı dönemlerine tarihlendirilen benzer form özellikleri gösteren seramiklerle karşılaşmaktadır.⁵² Özellikle dip formlarında görülen dış yüzeyde merkezde yer alan köşeli şeklindeki dışa çıkıntının 14.yüzyıl seramiklerinde sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. (Fot. 2) Ayrıca Beylikler döneminde Selçuklu seramiklerine oranla cidar kalınlıklarının daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Kazı çalışmalarında ele geçirilen seramiklerin cidar kalınlıklarının ağırlıklı olarak kalın olduğu az sayıda örneğin ise Anadolu

- 37 Sevinç Gök Gürhan, “Akşehir Taş Medrese Müzesi’ndeki Türk Dönemi Seramikleri (2000-2001 Anıt Meydan’da Yapılan Kurtarma Kazısı Seramikleri)” (Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, 2007), 123-128
- 38 E. Emine Naza Dönmez, *Amasya Harşena Kalesi ve Kızlar Sarayı Türk Dönemi Seramikleri*, (İstanbul: Ege Yayınları, 2021), 83-94.
- 39 Lale Bulut, Samsat İslami Devir Sırsız ve Tek Renk Sırlı Seramikleri, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 1991.; Lale Bulut, “Samsat Kazısı Buluntuları”, *Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı* içinde, (Ankara, 2007), 187.; Turgay Polat, *Adıyaman Müzesi’nde Bulunan Samsat Sırlı Seramikleri*, (Konya, 2020), 43-44.; Scott Redford, “Medieval Ceramics from Samsat, Turkey”, *Archeologie Islamique*, 5, (1995), 69.
- 40 Beyhan Karamağaralı, ve Turgay Yazar, “Ani Kazısı Buluntuları”, *Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, (Ankara, 2007), 126.
- 41 Sevinç Gök Gürhan, “1995-2009 Yılları Arasında Beçin Kazısı’nda Ortaya Çıkarılan Seramiklerin Değerlendirilmesi”, *Sanat Tarihi Dergisi*, XVIII/2, (2009), 54-55.
- 42 Mehmet Erol Altınsapan ve Meydan Palalı, *Osmanlı Beyliğinin Kurulduğu Yer Eskişehir Karacahisar Kalesi Kazı Buluntuları (2011-2014)*, (İstanbul, 2018), 139.
- 43 Lale Doğer ve Eda Armağan, “Amorium, Yukarı Şehir İç Sur Alanı Kazısından Geç Ortaçağ Sırlı Seramikleri Üzerine İlk Gözlemler”, *Art-Sanat Dergisi*, 14, (2020), 79-84.
- 44 Nurşen Özkul Fındık, *Hasankeyf Seramikleri (2004-2006)*, (Ankara, 2008), 30-40.; Muharrem Çeken, Hasankeyf (1991, 2001-2003 Yılı) Kazı Buluntusu Fırın ve Atölyeleri ile Seramik Malzemeleri” (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2005), 332-343.
- 45 Sevinç Gök Gürhan, “Beylikler Dönemi’ne Ait Sgraffito Teknikli ve Tek Renk Sırlı Kaplar (Manisa Gülgün Hatun Hamamı Buluntuları)”, *Sanat Tarihi Dergisi*, XVII/2, (2008), 77-80.
- 46 Gülgün Yılmaz, “St. Jean (Aziz Yuhanna) Kilisesi Atrium Kazılarında Bulunan Seramik Eserler”, *Mustafa Büyükkolancı’ya Armağan* içinde, (İstanbul, 2015), 769-772.
- 47 Hasan Uçar ve Ayşegül Uçar, “Tire Kutu Han Kazısı Beylikler ve Osmanlı Dönemi Seramikleri”, *Sanat Tarihi Dergisi*, XXVII/1, (2018), 9-10.
- 48 Gülgün Yılmaz, “Ayasuluk Kalesi ve St. Jean Anıtı Kazılarında Bulunan Seramikler”, *XVI. Ortaçağ-Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri* içinde (18-20 Ekim 2012), c.2, (Sivas, 2014), 865.; Sevcan Türe, “Ayasuluk Kalesi Doğu Kapısı Çevresindeki 2000-2002 Kurtarma Kazılarında Ele Geçen Seramikler” (Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, 2014), 153-163, 199-211.
- 49 Sevinç Gök Gürhan, “2007 ve 2008 Yıllarında Balat İlyas Bey Külliyesi’nde Yapılan Kazı ve Temizlik Çalışmalarında Ortaya Çıkarılan Seramikler”, *Balat İlyas Bey Külliyesi: Tarih, Mimari, Restorasyon* ed. M. Baha Tanman, Leyla Kayhan Elbirlik, (İstanbul, 2011), 314, 320-329.
- 50 Anthony McNicoll, *Taşkun Kale Keban Rescue Excavations Eastern Anatolia*, (Ankara, 1983), 81.
- 51 Nurşen Özkul Fındık, *İznik Roma Tiyatrosu Kazı Buluntuları (1980-1995) Arasındaki Osmanlı Seramikleri*, (Ankara, 2001), 139-157.
- 52 Юдин, Никита И. “поливная керамика производства юго-восточного крима из раскопок царевского городища”, *поволжская археология*, (13), (2015), 219-223.

Selçuklu seramiklerindeki gibi ince cidarlı olduğu görülmektedir. Ayrıca Beylikler dönemine ait seramiklerde görülen dip parçalarının iç yüzeyine yerleştirilen iç içe dairelerden oluşan bezemelerin benzer form ve sır özelliklerine sahip seramiklerde de görülmesi tek renk yeşil sırlı seramiklerin büyük kısmının 14.yüzyıla ait olduğunu göstermektedir. (Kat. No 33-35) Ancak bazı örneklerin Anadolu Selçuklu seramiklerinde görülen form özelliklerine sahip olması bu grup seramiklerin *13.yüzyıl ile 14.yüzyıl ortası* arasına tarihlendirilmesinin daha uygun olacağını düşündürür. Ayrıca ince cidarlı ve parlak sırlı seramikler, yonca ağızlı testi ile kandil parçaları ve turkuaz sırlı bazı seramiklerin benzerlerinin Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemlerinde görülmesi bu örneklerin 13.yüzyıl ile 14.yüzyıl ortası arasına ait olabileceğine işaret eder. (Kat. No 3, 4, 19, 20, 21, 31, 38) Parlak ve kalın turkuaz sırlı iki testi kulp parçasının gerek hamur gerekse sır özellikleri bu örneklerin Anadolu Selçuklu dönemine ait olduğunu göstermektedir. (Kat. No 36, 37) Anadolu Selçuklu dönemi sonrasında Beylikler döneminde yaygın olarak kullanılan ve benzer örnekleri Karacahisar Kalesi başta olmak üzere çok sayıda bölgede görülen iç ve dış yüzeyi turkuaz sırlı ya da iç yüzeyi turkuaz sırlı dış yüzeyi ise hardal sarısı veya yeşil sırlı olan seramiklerle Tyana kazı çalışmalarında da karşılaşılmıştır. (Kat. No 41-44) 14-15.yüzyıl Beylikler dönemine tarihlenen bu seramiklerde görülen turkuaz sır renginin Anadolu Selçuklu örneklerine göre daha soluk ve açık renkli oldukları görülmektedir. Anadolu Selçuklu geleneğinin yenilikçi uygulamaları olarak yorumlanabilecek turkuaz tek renk sırlı seramiklerin Beylikler döneminde yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir.

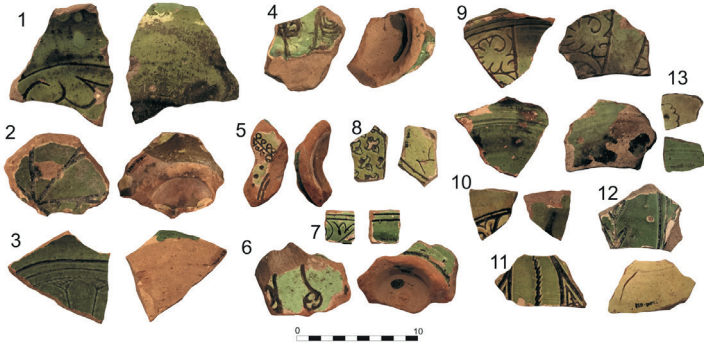

Fotoğraf 2: Tek Renk Sırlı Seramikler

Kazıma Teknikli Seramikler (Tablo. 3)

Kazıma teknikli seramikler (sgraffito) Tyana kazı çalışmalarında en yoğun ele geçirilen buluntular arasında yer almaktadır. Seramiklerde kazıma tekniği ya tek başına ya da oyma ve astar boyama teknikleriyle birlikte kullanılmıştır. (Kat. No 47, 51, 52, 62, 64, 65, 72) Bu grup örneklerde açık kırmızı (2.5 YR 6/6), açık kırmızımsı kahverengi (2.5 YR 7/4), pembemsi beyaz (2.5 YR 8/2), kırmızımsı sarı (5 YR 6/6), pembe (5 YR 7/4, 7.5 YR 7/4), beyaz (5 YR 8/1), açık gri (10 YR 7/2) gibi farklı tonlarda hamur renkleri görülmektedir. Az katkılı ve temiz hamurlu olan seramikler iyi pişmiş şekildedir. Krem astarlı olan örneklerde sarımsı krem, yeşilimsi krem, su yeşili ile açık ve koyu yeşil sır renkleri kullanılmıştır. Seramiklerin iç ve

dış yüzeyi aynı ya da farklı renkteki sırlarla kaplanmıştır. Kase ve tabak formları dışında çok sayıda dip parçasının ele geçirildiği bu grup seramikler yarı küresel, oval ve konik gövdeli olup uç kısma doğru kalınlaşan, içe çekik ve dışa çekik ağız kenarlıdır. Dip formları ise orta kısımları dış kısma doğru hafif çıkıntılı ya da düz şekilde olup içe ve dışa çekik kenarlıdır. Kazıma bezemeli seramiklerde görülen formların tek renk sırlı örneklerle oranla daha ince cidarlı oldukları görülmektedir. Az sayıdaki daha kalın cidarlı örnekler ise hamur ve sır özellikleri bakımından tek renk sırlı örneklerle benzerliğe sahiptir. Seramik iç ve dış yüzeylerinde bezemeler yer almakla birlikte bitkisel, geometrik, yazı yanı sıra hayvan figürlü örnekler görülmektedir. Kompozisyonlar bazı örneklerde oldukça girift şekilleyken bazılarında sade bir anlayışa sahiptir. Bitkisel bezemeli örneklerde palmet, natüralist ve stilize çiçekler; geometrik bezemelerde farklı formlarda sivri uçlu aletler ile pergel ve tarak yardımıyla yapılan yatay, dikey ve dalgalı çizgisel kompozisyonlar yanı sıra daire, zencirek, düğüm, geçme, helezonik kıvrım, tarama ve kafes taramalardan oluşan kompozisyonlar yer almaktadır.

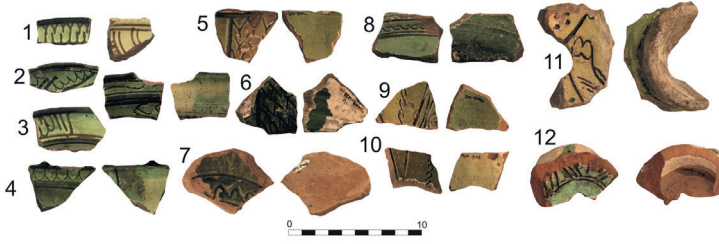

Fotoğraf 4: Bitkisel Bezemeli Seramikler

Bitkisel bezemeli 5 örnekte stilize palmet motifi (Fot. 4: 7-9, 10; Kat. No 51, 66, 75), 2 örnekte “v” şeklinde iki yapraklı bezeme (Kat. No 59, 61), 9 örnekte çok yapraklı çiçek (Fot. 2, 3, 11, 13; Kat. No 48, 50, 53, 68, 71), 3 örnekte natüralist çiçek (Fot. 4: 12; Kat. No 55, 56), 2 örnekte stilize bitkisel bezeme (Fot. 4: 6; Kat. No 73) yer almaktadır. Bitkisel bezemeli motiflerin genellikle ana bezeme unsuru olduğu, seramik iç ve dış yüzeyleri ile özellikle ağız kenarında bulunan bordürde sıklıkla tercih edildiği görülmektedir. Benzer örnekleri

Komana⁵³, Akşehir⁵⁴, Samsat⁵⁵, Novy Svet Batığı⁵⁶, Taşkun Kale⁵⁷, Sivas⁵⁸ Kinet Höyük⁵⁹, Funa⁶⁰, Cherson⁶¹, Karacahisar Kalesi⁶², Yumuktepe⁶³, Harput⁶⁴, Kaliera Kalesi⁶⁵, Malatya⁶⁶, Korucutepe⁶⁷, Aşvan Kale⁶⁸, Divriği⁶⁹, Amasya Harşena Kalesi⁷⁰ gibi 13-14.yüzylları arasına tarihlendirilen çeşitli bölgelerde görülmektedir. Sitalize bitkisel bezeme olabileceği düşünülen iki seramik parçasında yer alan kompozisyonların üslup özellikleri Bizans ege tipi⁷¹ seramikleri andırmakla birlikte benzer örnekleri Kinet Höyük⁷² buluntularında 13.yüzyıl sonu-14.yüzyıl başı arasına tarihlendirilmiştir. (Fot. 4/6, Kat. No. 73)

-
- 53 Karasu, “Komana Anadolu Selçuklu,” 266, 306, 318, 534-535.
- 54 Gök Gürhan, “Akşehir Kurtarma Kazısı,” 135-137.
- 55 Redford, “Medieval Ceramics,” 78.
- 56 Зеленко, С., Тимошенко, М., “торговые отношения между анатолийским регионом и Таврикой в XIII–XIV веках”, *подводная археология*, 6, (2011), 98.
- 57 McNicoll, *Taşkun Kale*, 80-91
- 58 Nurşen Özkul Fındık, “Ortaçağ Sivas’ında Sırlı Seramik”, *Anadolu ve Çevresinde Ortaçağ 5 içinde*, (Ankara, 2011), 204-220.
- 59 M. James Blackman, And Scott Redford, “Neutron Activation Analysis of Medieval Ceramics from Kinet, Turkey, especially Port Saint Symeon Ware”, *Ancient Near Eastern Studies*, XLII, (2005), 145-146.
- 60 Тесленко, Ирина Б. “керамика фуны «золотоордынского времени- (анализ материалов из комплексов, предшествовавших строительству феодоритской крепости)”, *история и археология крима*, IV, Симферополь, (2016), 156-157.
- 61 Mark Kramarovsky, “The “Sky of Wine” of Abu Nuwas and Three Glazed Bowls from the Golden Horde, Crimea”, *Muqarnas, Essays in Honor of J. M. Rogers*, Vol. 21, (2004), 235-236.; M. Г. Крамаровский, “Византийская и Сельджукская Керамика Сграфитто с Темой Вина и Веселья Конца 12-го-Первой Половины 14 в.”, *Античная Древность в Средние Века*, (2000), 397-400
- 62 Muradiye Öztaşkın, “Eskişehir Karacahisar Kalesi Ortaçağ Seramiklerinden Bir Grup: Yeşil ve Erguvan Lekeli Seramikler”, *XIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri içinde* (14-16 Ekim 2009), (İstanbul, 2010), 532-533, 535
- 63 Hatice Çağlar Özal, (2004). “Mersin Yumuktepe Höyüğü XIII.yüzyıla Tarihlendirilen I ve Ia Yapı Katı Sırlı Seramikleri (1993-1999)”, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2004), 141.
- 64 Veli Sevin, Necla Arslan Sevin ve Haydar Kalsen, Harput: Kale Mahallesinde Osmanlı Yaşamı, (İstanbul, 2011), 173.
- 65 Бочаров Сергей Г. “Генуэзский замок Калиера”, *Генуэзская Газария и Золотая Орда, Казань-Симферополь-Кишинев*, (2015), 75-81.
- 66 Elif Tatlı ve İsmail Aytaç, “Malatya Battalgazi Evi Kazısı Sgraffito Teknikli Bir Grup Seramiğin Değerlendirilmesi”, *Social Sciences (NWSASOS)*, 13/1, (2018), 18.
- 67 Ömür Bakırer, “The Medieval Pottery and Baked Clay Objects”, *Korucutepe 3* in ed. M. N. Van Loon, Netherlands, 1980, Pl. 68-113.
- 68 Stephen Mitchell, *Aşvan Kale: Keban Rescue Excavations, Eastern Anatolia I. The Hellenistic, Roman and Islamic Sites*, (England: Oxford, 1980), 161-207.
- 69 Meryem Acara Eser, “Divriği Kale Kazısı Sırlı Seramik Buluntuları: İlk Sonuçlar ve Yerel Üretim İzleri”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37/1, (2020), 140.
- 70 Naza Dönmez, “Amasya Harşena Kalesi,” 92.
- 71 Lale Doğer, *İzmir Arkeoloji Müzesi Örnekleriyle Kazıma Dekorlu Ege-Bizans Seramikleri*, (İzmir: Ege Üniversitesi, 2012), 69-107.
- 72 Blackman And Redford, “Neutron Activation Analysis,” 96.

Fotoğraf 5: Taklit Yazı ve Geometrik Bezemeli Seramikler

Geometrik bezemeli 6 örnekte zikzak (Fot. 5: 4-7, Kat. No 54, 63); 5 örnekte zencirek motifli (Fot. 5: 8-10; Kat. No 49, 64), 1 örnek tarak bezemeli (Fot. 5: 12)⁷³, 2 örnekte ok ucu (Kat No 45, 58), 11 örnekte daire (Fot. 7, Kat. No 58, 74) Helezonik kıvrım, tarama ve kafes tarama bezemeler kompozisyonları tamamlayıcı bir unsur olarak kullanılmıştır. Bordür ve kompozisyonların iç ve ara kısımlarında kalan yerler yatay, dikey ve dalgalı çizgisel bezemeler yanı sıra zikzak, helezonik kıvrım, tarama ve kafes tarama bezemelerle dolgulanmıştır. Ayrıca daire bezemeler hem kompozisyonları oluşturan ana öge hem de kompozisyonları sınırlandıran şerit şeklinde seramik yüzeylerine uygulanmıştır. Benzer örnekleri Komana, Amasya Harşena Kalesi⁷⁴, Kinet Höyük⁷⁵, Ahlat⁷⁶, Sivas⁷⁷, Funa⁷⁸, Alushta⁷⁹, Solhat⁸⁰, Akşehir⁸¹, Korucutepe⁸², Taşkun Kale⁸³, Aşvan Kale⁸⁴, Kadıkalesi⁸⁵ gibi çeşitli bölgelerde görülen seramikler benzer örnekleri göz önüne alındığında 13.yüzyıl-14.yüzyıl ortası arasına tarihlendirilmiştir.

Taklit yazı bezemeli 9 seramik parçası üzerinde kompozisyonların seramiklerin iç ve dış yüzeyinde ağız, gövde ve dip kısımlarında kullanıldığı görülmektedir. (Fot. 5: 1-4, Kat. No 46, 57, 62, 65, 72) Ayrıca genellikle ağız kısmında yer alan bordürler içerisinde ve dış yüzeydeki

73 Tarak bezemelerin benzer uygulamaları Bizans seramiklerinde de görülmektedir. Filiz İnanan, "Sinop Balatlar Kilisesi Kazısı Sırlı Bizans Seramik Buluntularının Ön Değerlendirmesi", *TÜBA-AR*, (15), (2012), 153-157.

74 Naza Dönmez, "Amasya Harşena Kalesi," 87.

75 Blackman and Redford, "Neutron Activation Analysis," 141.

76 Beyhan Karamağaralı, "Ahlat Seramik Ekolü", *İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, c.V, (1982), 413.

77 Özkul Fındık, "Ortaçağ Sivas'ında," 204-205.

78 Тесленко, "керамика фуны," 157.

79 Тесленко, Ирина Б., Лысенко, А. В., "дом ремесленника на посаде алуштинского городища (по материалам раскопок 2009 г.)", *История и археология Крыма*, вып. 9, (2019), 221.

80 Тесленко, Ирина Б. "виробництво полив'яного посуду в криму за часів улуг улусу", *археологія і давня історія України*, 4/29, (2018), 24, 27, 56.

81 Sevinç Gök Gürhan, "Akşehir Kurtarma Kazısı Seramikleri", *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı* ed. Gönül Öney, Zehra Çobanlı, (İstanbul, 2007), 166.; Gök Gürhan, "Akşehir Taş Medrese Müzesi'ndeki," 84, 125-149.

82 Bakırer, "The Medieval Pottery," Pl. 68, 69, 96, 110.

83 McNicoll, *Taşkun Kale*, 80-91

84 Mitchell, *Aşvan Kale*, 161-207.

85 Filiz İnanan, "Zeusippus Tipi Seramikler ve Kuşadası, Kadıkalesi/Anaa Örneği", *Bizanslı Ustalar-Latin Patronlar* ed. Zeynep Mercangöz, (İstanbul, 2013), 75-76.

boş yüzeyleri hareketlendirmek amacıyla sıklıkla tercih edilmektedir. Bir dip parçasının iç yüzeyine yerleştirilen ve “\” ve “ع” harflerinin yer aldığı örnekte taklit yazı ana bezeme unsuru olarak kullanılmıştır. (Kat. No. 72) Diğer taklit bezeme örneklerde ise “ن”, “و”, “ز”, “ل”, “پ” gibi harflerin kullanıldığı görülmektedir. Taklit yazılı örneklerin ağırlıklı olarak Anadolu Selçuklu dönemi seramiklerinde bezeme unsuru olarak tercih edildiği Beylikler döneminde ise daha az sayıda örneğinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Benzer örnekleri Komana⁸⁶, Kinet höyük⁸⁷, Yozgat⁸⁸, Novy Svet batığı⁸⁹, Funa⁹⁰, Keykubadiye Sarayı⁹¹, Korucutepe⁹², Niğde/Aksaray⁹³ gibi bölgelerde görülen seramikler 13.yüzyıl-14.yüzyıl ortası arasına tarihlendirilmiştir.

Hayvan figürlü 3 seramik parçasında birisi tavus kuşu olmakla birlikte diğer iki tanesinin hangi hayvan figürü olduğu net şekilde anlaşılamamaktadır. (Kat. No 77-79) Türk mitolojisinde tavus kuşu güzellik, itibar ve şerefın simgesi olarak kullanılmaktadır.⁹⁴ Tavus kuşu figürünün özellikle 12-13.yüzyıl Anadolu Selçuklu ve Beylikler döneminde sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Ayakta durur şekilde olan tavus kuşunun gövde kısmı helezonik kıvrımlarla dolgulanmış olup kuyruğunun hafif açık şekilde olduğu tahmin edilmektedir. Hamur, sır ve üslup özellikleri dikkate alındığında diğer örneklerle aynı tarihli olabileceği düşünülmektedir.

Astar Boyama (Tablo. 4)

Astar oyama bezemeli seramiklerde diğer örneklerde olduğu gibi açık kırmızı (2.5 YR 6/6) ve pembe (5 YR 7/4) hamur renklerine sahip seramiklerde mika, kireç, kum katkı maddelerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu teknikle yapılmış seramik buluntu sayısı az olmakla birlikte kazıma, oyma teknikleriyle kullanıldığı örnekler de mevcuttur. (Kat. No 47, 52, 62, 64) Bezemeler seramiklerin iç ve dış yüzeyinde bitkisel, geometrik ve taklit yazı şeklindedir. Kazıma ve oyma bezemeye birlikte kullanılan örneklerde dış yüzeyde taklit yazı ve helezonik kıvrımlar şeklinde geniş yüzeyleri hareketlendirmek amacıyla birbirini tekrar eder şekilde kullanılmaktadır. Bir testi dip parçasının dış yüzeyinde helezonik kıvrım şeklinde, bir kase ağız parçasının dış yüzeyinde uç kısma doğru incelen şeritler şeklinde, bir dip parçasının iç yüzeyinde ise palmet ve taklit yazı olabileceği düşünülen bezemelerden oluşan kompozisyon

86 Karasu, “Komana Anadolu Selçuklu,” 260, 266, 288, 341, 344, 379.

87 Scott Redford, “Portable Palaces: On the Circulation of Objects and Ideas about Architecture in Medieval Anatolia and Mesopotamia”, *Medieval Encounters*, 18, (2012), 391.

88 Hakkı Acun, “Yozgat Müzesi’ndeki Selçuklu Kaseleri”, 9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi, I, (Ayrıbasım), C.I, (Ankara, 1995), Resim. 1-8.

89 Sylvie Yona Waksman, Iryna Teslenko, Sergey Zelenko, “Glazed Wares as Main Cargoes and Personal Belongings in the Novy Svet Shipwreck (13th C. AD, Crimea): A Diversity Of Origins Investigated By Chemical Analysis”, *Actas del VIII Congreso Internacional de Cerámica Medieval*, II, (2009), 855.

90 Тесленко, “керамика фуны,” 99.

91 Ali Baş ve Şükrü Dursun, “Keykubadiye Sarayı Kazısı 2015 Yılı Seramik Buluntuları”, *Akdeniz Sanat Dergisi*, 13, (2019), 71.

92 Bakırer, “The Medieval Pottery,” Pl. 77.

93 Özlem Duran, (2007). “Çinili Köşk Koleksiyonu’nda Figürlü Seramikler”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2007), Foto. 10.

94 Yaşar Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin Anahatları*, (İstanbul, 2002), 153.

yer almaktadır. Astar boyama bezemeli seramikler üslup açısından kazıma teknikli seramiklerle benzerlik göstermektedir. Bu sebeple bu grup seramikler de 13.yüzyıl-14. yüzyıl ortası arasında tarihlendirilmektedir.

Boyalı Kazıma (Tablo. 5)

Boyalı kazıma bezemeli seramiklerde açık kırmızı (2.5 YR 6/6), kırmızımsı sarı (5 YR 6/6) ve pembe (5 YR 7/4) hamur renklerine sahip olup mika, kireç ve kum katkıdır. Yeşilimsi krem ve sarımsı krem sırlı örnekler kahverengi veya koyu yeşil tek renk ya da koyu yeşil ve hardal sarısı iki renk boya bezemelidir. Bitkisel ve geometrik bezemelerin kullanıldığı seramiklerde görülen kompozisyonlar Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemi örneklerinde görülmekle birlikte form ve bezeme üslupları göz önüne alındığında bu grup seramiklerin Beylikler dönemine ait olduğu anlaşılmaktadır. Benzer örnekleri Karacahisar Kalesi⁹⁵, Erzincan⁹⁶, Amorium⁹⁷, Malatya Şehabbiye-i Kübra Medresesi gibi çeşitli bölgelerde görülen seramikler 13.yüzyıl sonu-14. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Sıralı Boyama (Tablo-6)

Tyana sıralı boyama bezemeli örneklerini “Milet işi” olarak isimlendirilen seramikler oluşturmaktadır. Milet işi seramikler Ortaçağ kazı çalışmalarında sıklıkla ele geçirilmekle birlikte geniş bir dağılım alanına sahiptir. Kırmızı ve kahverengi tonlarının hakim olduğu hamurlarda mika, kireç ve kum katkı maddeleri görülmektedir. Az katkılı ve gözenekli olan seramikler iyi pişmiş hamurludur. Genellikle iç yüzeyi renksiz şeffaf, dış yüzeyiye turkuaz ve farklı tonlarda yeşil sırlı olan seramiklerde lacivert, siyah ve patlıcan moru sıralı renkleri kullanılmıştır. Geometrik ve natüralist bitkisel bezemelerin yer aldığı örneklerde bezemenin fırça benzeri bir aletle yapıldığı anlaşılmaktadır. Farklı üslup özelliklerinin görüldüğü örneklerde oldukça girift, keskin hatlı ve simetrik kompozisyonlar dışında daha serbest fırça darbeleriyle yapılmış örnekler de mevcuttur. Benzer örnekleri İznik (14-15.yüzyıl)⁹⁸, Bursa(14-15.yüzyıl)⁹⁹, Balat İlyas Bey Külliyesi¹⁰⁰, Edirne Zindanalı kazıları¹⁰¹ gibi bölgeler dışında Karacahisar

95 Öztaşkın, “Eskişehir Karacahisar Kalesi,” 532-535.

96 Turgay Polat, “Erzincan Müzesi’nde Sergilenen Sgraffito ve Tek Renk Sırlı Ortaçağ Seramiklerinin Buluntu Yeri ve Köken Problemi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Akdeniz Sanat Dergisi*, 13/23. (2019), 831-832.

97 Doğer ve Armağan, “Amorium, Yukarı Şehir,” 88-93.

98 Özkul Fındık, *İznik Roma Tiyatrosu*, 2001: 60-75. Bengi Çorum, “1974 Yılında Bursa Müzesi Tarafından Müsadere Edilen İznik Keramikleri”, *Sanat Tarihi Yıllığı*, 6, (1976), 279-294.; İnan Demirci, “2004-2005 Yılları Arasında İznik Roma Tiyatrosunda Ortaya Çıkarılan Erken Osmanlı Dönemi Milet İşi Seramikleri” (Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi 2006).; Belgin Demirsar Arlı, “İznik Çini Fırınları Kazısında Ele Geçen Milet İşi Olarak Tanınan Teknikteki Seramiklerin Değerlendirilmesi”, *XV. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu* içinde (19-21 Ekim 2011, Eskişehir), c.II, (2012), 85-92.; Mükerrerem Paker, “Anadolu Beylikler Devri Keramik Sanatı”, *Sanat Tarihi Yıllığı*, 1, (1965), 167-182.

99 Çorum, “1974 Yılında Bursa Müzesi,” 288-291.; Aylin Dönmez, “Bursa Türk İslam Eserleri Müzesi Koleksiyonundaki Seramikler”, (Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 2010), 81-108.

100 Gök Gürhan, “2007 ve 2008 Yıllarında Balat,” 305.

101 Gülgün Yılmaz, “Edirne Zindanalı Kurtarma Kazılarında Bulunan Erken Osmanlı Seramikleri-I”, *Türk Arkeoloji*

Kalesi ve Malatya Şehabiyye Kübra Medresesi gibi çok sayıda farklı kazı çalışmalarında da ele geçirilmiştir. Kırım'da yapılan tabakalı kazı çalışmalarında 14.yüzyılın ortası-16.yüzyıl arasına tarihlenen Milet işi seramikler içerisinde benzer örnekler Alushta Kalesi'nde 14.yüzyılın ikinci yarısı-15.yüzyıl, Funa Kalesi'nde 15.yüzyılın üçüncü yarısına (1475) tarihlendirilmektedir.¹⁰² Bu grup Milet işi seramiklerde tabak, kase gibi açık formlu örneklerin yoğunlukta olduğu ve çeşitli form özellikleri gösterdikleri bilinmektedir.¹⁰³ Anadolu'da Beylikler dönemine tarihlenen hemen her bölgede ele geçirilen Milet işi seramiklerle Balkanlar ve Kırım'da da karşılaşmaktadır. 14-16.yüzyıl arasında üretilen bu grup seramiklerin yoğun bir üretim ve ticaretinin yapıldığı açıkça anlaşılmaktadır. Tyana kazı çalışmalarında ele geçirilen Milet işi seramiklerin ise 14.yüzyıl ortası-15.yüzyıl arasına tarihlendiği düşünülmektedir. Hamur ve bezeme özellikleri bakımından farklılık gösteren iki seramik parçasının ise 15.yüzyıl başı ile üçüncü çeyreği arasına tarihlendiği tahmin edilmektedir. (Kat. No 125, 126)

Değerlendirme

Tyana kazı çalışmalarında 2002-2014 yılları arasında ele geçirilen Türk-İslam dönemi seramikleri hamur, form, bezeme ve kompozisyon özellikleri bakımından çeşitlilik göstermektedir. Yapılan kazı çalışmalarında en yoğun buluntu gruplarından birini oluşturan sırlı ve sırsız seramikler Ortaçağ'da bölgenin sosyo-ekonomik yapısını ve günlük yaşamını yansıtmaları bakımından oldukça önemli bir yere sahiptir. Seramikler form ve bezeme özellikleri göz önüne alınarak benzer örnekleriyle karşılaştırma yöntemiyle tarihlendirilmiştir. Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemi yanı sıra bu iki dönem arasındaki geçiş dönemi seramiklerinin de yer aldığı örnekler 13-15.yüzyıl seramiklerini kesintisiz şekilde yansıtmaktadır.

1071 Malazgirt savaşı sonrası Anadolu'da Türk-İslam kültürü yayılmaya başlamış ve harap şehirler onarıp yeni yerleşim yerleri kurulmaya başlanmıştır. Niğde bölgesi de ilk fethedilen bölgeler arasında yer almakla birlikte önce Danişmentler sonrasında ise Anadolu Selçuklu egemenliğine girmiştir. Tarihçe ve mevcut buluntulardan 11-13.yüzyıl arasında bölgenin harap şekilde kaldığı anlaşılmaktadır. Tyana kazı alanının da yer aldığı Niğde bölgesinin 13.yüzyıl Anadolu Selçuklu döneminde Antalya, Sinop ve Kırım gibi liman kentlerinin fethiyle birlikte ticaret yolları üzerindeki öneminin arttığı anlaşılmaktadır. Anadolu Selçuklu döneminde 13.yüzyılda Niğde başta olmak üzere imar faaliyetlerinin çoğalması bölgenin jeopolitik öneminin arttığını göstermektedir. Tyana kazı çalışmalarında tespit edilen mimari buluntular Roma, Bizans, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı dönemine aittir. Anadolu Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait mimari kalıntıların sayıca azlığı bu dönem yerleşimlerinin anlaşılabilmesi için yeni alanların kazılması gerektiğini göstermektedir. Kazı yapılan alanın Tyana Kent yerleşimi dikkati alındığında sınırlı bir kısmı oluşturması ise genel değerlendirmeler yapılmasını zorlaştırmaktadır.

ve *Etnoğrafya Dergisi*, 9, (2009), 28-42.

102 Тесленко Ирина Б. Керамика Крыма XV века, (Киев. 2021), 256, 260, 261.

103 Turgay Polat, "Milet İşi Seramiklerde Form Tipolojisi Üzerine Bir Deneme", *Sanat Tarihi Dergisi*, XXV/2, (2016), 239-241.

Ancak mevcut seramik buluntular şehirde Tokat Komana bölgesinde olduğu gibi 13.yüzyıl başlarında ticari bir yerleşim hareketliliğinin olmaya başladığını göstermektedir. Dönemin siyasi ve sosyo-ekonomik gelişmeleri Tyana gibi bir dönem önemini yitirmiş kentlerin yeniden canlanmasına imkan sağlamıştır. Anadolu Selçuklu döneminde özellikle 13.yüzyıl başlarında çok sayıda yerleşim yerinin bu şekilde önem kazanarak geliştiği tahmin edilmektedir.

Kase, tabak, testi, küp formlarının görüldüğü seramikler kahverengi ve beyaz hamurlu olup seramiklerde mika, kireç, kum, taşçık, şamot gibi katkı maddeleri kullanılmıştır. Sarımsı krem, yeşilimsi krem, turkuaz ve yeşil rengin farklı tonlarına sahip örneklerde çeşitli bezeme tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. Kazıma ve oyma bezemelerde oval ince sivri uçlu ve oval kalın uçlu aletlerle tornavida benzeri ince yatay uçlu aletlerin kullanıldığı düşünülmektedir. Ayrıca pergel ve sıraltı boyama ile boyalı kazıma bezemelerde fırça benzeri bir alet kullanılmış olabileceği tahmin edilmektedir. Konumuz seramikleri kapsamında ve mevcut veriler içerisinde bölgede seramik üretimi olduğuna dair somut bir veri bulunmamaktadır. Bu da bölgede ele geçirilen seramiklerin ticaret aracılığıyla gelmiş olabileceği fikrini kuvvetlendirmektedir. Ancak kazı çalışmalarının sınırlı alanı kapsaması bölge seramik üretimine yönelik düşüncelerin mevcut verilerle değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır. Tek renk sırlı, kazıma, boyalı kazıma, oyma, astar boyama ve sıraltı boyama bezeme tekniklerinin görüldüğü Türk-İslam seramikleri içerisinde ithal İznik Milet işi örnekler yanı sıra konumuz kapsamı dışında kalan Bizans, St. Symeon (13-14.yüzyıl) ve İtalyan mayolika (15.yüzyıl) seramikler bölgenin ticari bakımdan Ortaçağ döneminde oldukça aktif bir konumda olduğunu göstermektedir. Tek renk sırlı seramiklerin yakın bölgeler dışında çok fazla ticaretinin yapılmadığı bilinmektedir. Tyana kazı çalışmalarında ele geçirilen farklı bezeme tekniklerine sahip seramiklerin sıraltı boyama örnekler dışında hamur, form ve bezeme özellikleri bakımından benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu benzerlik ise seramiklerin aynı bölgede üretilmiş olabileceğini düşündürmektedir. Bölgede Anadolu Selçuklu döneminde cam üretimine dair buluntular olması seramik üretiminin de yapılmış olabileceğini akla getirir. Selçuklu döneminde farklı meslek gruplarına mensup Ahilerin toplu şekilde günlük yaşam ve ticari amaçlı olarak belirlenen bölgelere göç ettiği bilinmektedir.¹⁰⁴ Mevcut Türk-İslam dönemi seramik buluntuları bölgedeki örneklerin ticari amaçlı üretildiğini göstermektedir. Bu da Kilisehisar olarak isimlendirilen bölgenin ticari bir yolla bağlantılı bir merkez olabileceğini ya da henüz somut mevcut veriler olmasa da Ahilere bağlı bir grup ustanın bölgede faaliyet göstermiş olabileceğini düşündürmektedir.

13-14.yüzyıl arasındaki dönemde Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde ve özellikle Kırım sahillerinde Tyana seramik buluntularında yer alan bitkisel, geometrik, taklit yazı ve hayvan figürlü motif ve kompozisyonların sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. 13.yüzyılın ilk çeyreğinde ticaret yollarına büyük ölçüde hakim olan ve siyasi üstünlüğü kabul edilen Anadolu Selçuklu devletinin seramik sanatında oldukça etkin olduğu bilinmektedir. Tyana kazı çalışmalarında ele

104 Yunus Emre Karasu, "Komana Örneği Üzerinden Anadolu Selçuklu Dönemi Kırım Seramik Ticareti ve Usta Göç Hareketliliği", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, XVIII/71, (2021), 727.

geçirilen konumuz seramiklerinde de bu etki açık şekilde hissedilmektedir. Bölgede mevcut Türk-İslam dönemi en erken tarihli örnekleri Anadolu Selçuklu dönemine aittir. Anadolu Selçuklu örnekleri dışında Beylikler dönemine ait olduğu anlaşılan tek renk sırlı ve sıraltı boyama bezemeli Milet işi seramikler de mevcuttur. Ayrıca Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemi arasında kalan dönemde geçiş dönemi olarak nitelendirilebilecek seramiklerin bulunmaktadır. Ancak bu dönem örnekleri üzerinde keskin bir ayırım yapılamamaktadır.

Fotoğraf 6: Tyana Helezonik Kıvrımlı ve Dairesel Bezemeli Seramikler¹⁰⁵

Kazıma bezemeli seramiklerin Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemine ait olduğu kompozisyon özelliklerinden anlaşılma ile birlikte bazı örnekler tabakalı bir kazı olan Komana'da ele geçirilen seramiklerle benzerlik göstermektedir. Benzer örneklerinin 13-14.yüzyıl arasında tarihlendirildiği görülen bu seramiklerde üslup özellikleri bakımından farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır. Bu üslup farklılıklarının dönemsel, usta-çırak ilişkisi veya kültürel etkileşime bağlı olabileceği düşünülmektedir. Bizans, Kilikya ve Anadolu Selçuklu seramiklerinin bu dönemde benzer özellikler göstermesinde kültürler arası etkileşimin büyük rolü bulunmaktadır. Özellikle 12.yüzyıl sonu-13.yüzyıl ortası arasında kalan dönemde Bizans ve Anadolu Selçuklu seramiklerinde benzer form ve bezeme anlayışlarının kabul gördüğü ve dönemsel bir beğeni anlayışını oluşturduğu bilinmektedir. Bu sebeple konumuz kapsamında incelenen örneklerde az sayıda Bizans seramik örneklerine de yer verilerek bu etkileşim ve benzerlik vurgulanmaya çalışılmıştır. Kültürel etkileşim ve temelde ticaretin etkili olduğu bu dönem seramikleri paralel bir gelişim göstermektedir. Tyana kazı çalışmalarında ele geçirilen seramikler bütün olarak incelendiğinde Bizans, Anadolu Selçuklu, Kilikya Bölgesi (Mersin, Adana, Hatay), Beylikler, Osmanlı (Milet İşi), İtalyan Mayolika ve Kütahya ile Avrupa üretimi fincan buluntularından oluşmaktadır. Anadolu Selçuklu ve Osmanlı dönemi arasındaki Ortaçağ seramikleri ile Bizans, St. Simeon ve İtalyan Mayolikalar bölgenin 13-15.yüzyılları arasında aktif şekilde kullanıldığını

105 Helezonik kıvrım ve iç içe dairelerden oluşan bezeme örnekleri özellikle 13-14.yüzyıl Bizans (zeuksippus, ege tipi), Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemi seramiklerinde sıklıkla kullanılmaktadır. Tyana seramiklerindeki bu grup bezemelerin büyük kısmı Türk-İslam dönemine ait olmakla birlikte Bizans örnekleri de mevcuttur. Benzerlik, etkileşim ve sürekliliğin anlaşılması amacıyla çalışmamızda toplu verilen fotoğraflarda Bizans örnekleri de kullanılmıştır.

ve önemli bir ticari konumda yer aldığını göstermektedir.

13.yüzyılın başlarına kadar Bizans zeuksippus ve ege tipi seramiklerin geniş bir dağılım alanına sahip olduğu ve yoğun olarak ticaretinin yapıldığı bilinmektedir. Bu sebeple zeuksippus ve ege tipi seramikler belli bir üslup anlayışına sahip olup diğer örnekler içerisinde tespit edilebilmektedir. Benzer üslup anlayışı sayesinde Kilikya seramikleri de büyük oranda ayırt edilebilmektedir. Anadolu Selçuklu döneminde Bizans ve Kilikya bölgesi seramiklerinin ticari amaçlarla Tyana'ya da geldiği anlaşılmaktadır.¹⁰⁶ Konumuzu oluşturan seramiklerde özellikle Bizans seramiklerinde de sıklıkla görülen helezonik kıvrım, çok yapraklı çiçek ve iç içe dairelerden oluşan bezemeler görülmektedir. Seramik üretiminin ticari değeri dikkate alındığında Bizans ve Selçuklu örneklerinin benzerliği oldukça doğaldır. 13.yüzyıl başına kadar önemli ticaret yollarına hakim olan Bizans'ın Selçuklu fetihleriyle bu gücü kaybetmesi Selçuklu seramiklerinin ticaretini ve hakimiyetini arttırmıştır. Tyana, 13-14.yüzyıl seramikleri dikkate alındığında bu örneklerin büyük kısmının Türk-İslam dönemine ait olduğu anlaşılmaktadır. Ancak gerek bezeme gerekse kompozisyon açısından özellikle 13.yüzyıl buluntuları Bizans örnekleriyle de paralellik göstermektedir. Bu dönem Bizans seramiklerinde Selçuklu etkisinin yoğun olarak hissedilmeye başladığı da görülmektedir. Bizans seramikleri genel olarak temiz hamurlu olmaları yanı sıra parlak sır ve ince cidarlarıyla dikkat çekmektedir. Ancak Anadolu Selçuklu dönemi seramiklerinde de benzer üretimlerin olduğu bilinmektedir. Bu sebeple özellikle 13.yüzyıl seramiklerinde ait olduğu kültüre dair kesin çıkarımlar yapmak oldukça zordur. Üslup özellikleri ise bu benzerliklerde bazı ayrımların yapılabilmesini sağlamaktadır. Bizans seramiklerinde bezeme ve kompozisyonlar belli bir şemaya bağlı kalınarak daha çok keskin hatlı ve vurgulu yapılırken Anadolu Selçuklu örneklerinde belli bir kompozisyon şeması yanı sıra doğaçlama anlayışla serbest ve çeşitlilik gösteren bezemeler görülmektedir. Form özellikleri bakımından da Anadolu Selçuklu seramiklerinde daha çok çeşitlilik olduğu anlaşılmaktadır. Siyasi etkenler yanı sıra ekonomik ve kültürel açıdan karşılıklı etkileşimin bu dönemde oldukça yoğun olduğu görülmektedir. Seramik ustalarının kökeni, üretim yapılan bölge, hakim beğeni anlayışı ve dönem siyasi anlayışının seramikler üzerinde büyük etkisi bulunmaktadır. Tyana konumuz seramiklerinin hamur yapıları genel olarak bütünlük gösterirken sır ve bezeme özelliklerinde çeşitlilikler bulunmaktadır. Sır özellikleri dikkate alındığında bazı örneklerin Bizans üretimi olabileceği¹⁰⁷ düşünülse de benzer sıra sahip başka örneklerde Selçuklu seramiklerinde sıklıkla görülen taklit yazı bezemelerin bulunması bu ayrımların yapılmasını zorlaştırmaktadır. Çalışmamıza dahil edilen az sayıdaki zeuksippus ve ege tipi seramikler ise üslup özelliklerindeki benzer ve farklılıkların tespiti için kullanılmıştır.

13.yüzyıl Anadolu Selçuklu etkisindeki seramiklerin sıklıkla görüldüğü bir dönemdir.

106 Fot. 4/6, 10; Fot. 5/12; Kat. No. 73 ile Fot. 4-6'daki bazı örneklerin Bizans, Kat. No. 84 ise Kilikya üretimi olabileceği öngörülmektedir. Tyana'da Bizans ve Kilikya bölgesi seramiklerinin ele geçirildiği bilinmekle birlikte konumuz kapsamında yer verilen bazı örnekler bu dönem ticareti ve kültürel etkileşimi hakkında önemli bilgiler sunması amacıyla kullanılmıştır.

107 Kat. No. 5, 20-21.

14.yüzyılın başlarından ya da ortasından itibaren ise Selçuklu seramiklerinde de görülen motif ve kompozisyonların yer aldığı geleneksel ve yeni denemeler olarak nitelendirilebilecek Beylikler dönemini seramikleri üretilmeye başlamıştır. Beylikler dönemi seramiklerinin ortaya çıkmasında Anadolu Selçuklu etkisi yanı sıra İlhanlı, Memlük ve Osmanlı seramik sanatının gelişiminin etkili olduğu düşünülmektedir. Beylikler döneminde her ne kadar siyasi bütünlük olmasa da üretilen seramikler benzerlik göstermektedir. Bu da seramik üretiminde belli bir anlayışın benimsenmiş olabileceğine işaret eder. Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemi arasında kalan geçiş dönemi seramiklerinde ayırt edici belirgin özellikler olmaması Tyana örneği gibi kesintisiz devamlılık gösteren seramikler arasında ayırım yapılmasını zorlaştırmaktadır. Bu sebeple Tyana kazısı kazıma, oyma ve astar boyama teknikli seramikleri 13.yüzyıl ile 14.yüzyıl ortası arasına; boyalı kazıma bezemeliler 13.yüzyıl sonu-14.yüzyıla ve tek renk sırlı seramikler ise 13.yüzyıl-14.yüzyıl ortası arası ve 14.yüzyıl ortası-15.yüzyıl olmak üzere iki farklı döneme tarihlendirilmiştir. Sıraltı boyama bezemeli Milet işi seramikler ise 14.yüzyıl ortası-15.yüzyıl arasına tarihlendirilmektedir. Ayrıca 2017-2018 yıllarında Niğde Müze müdürlüğü tarafından yeni yapılanma taleplerine yönelik gerçekleştirilen dört farklı noktadaki sondaj çalışmalarında da benzer tarzda tek renk sırlı ve sırsız seramik buluntuları ele geçirilmiştir.¹⁰⁸ Bu da Anadolu Selçuklu ve Beylikler döneminde bölge yerleşiminin geniş bir alanı kapsadığına işaret etmektedir.

Tyana kazısı seramik buluntularının 13.yüzyıl Anadolu Selçuklu dönemi ve 14-15.yüzyıl Beylikler dönemine tarihlenebileceği görülmektedir. Bu sebeple çalışmamızda seramikleri gruplandırmada keskin bir ayırım yapılamamış ve tarihlendirmede dönem belirtilmemiştir. Ancak benzer örnekleri göz önüne alındığında dönemi tespit edilebilen bazı seramikler bulunmaktadır. Tyana seramiklerinde sıraltı boyama bezemeli Milet işi örnekler dışında kalan buluntuların benzer hamur yapısına sahip olduğu görülmektedir. Bu sebeple hamur özelliklerine bakılarak oldukça sınırlı sayıdaki örnekte ayırım yapılabilmektedir. Boyalı kazıma ve Milet işi seramiklerin form ve bezeme özellikleri ile benzer örneklerinden Beylikler dönemine ait oldukları anlaşılmaktadır. Hamur, form özellikleri yanı sıra bezeme üslubu ile benzer örnekleri göz önüne alındığında Kat. No 3, 20, 21, 31, 32, 36, 37, 39, 40, 46-48, 52, 53, 55-58, 62, 64, 65, 71, 72, 80'ın Anadolu Selçuklu; Kat No 1, 2, 5, 7, 10-13, 16, 24, 33-35, 41-44'ün Beylikler dönemine ait olabileceği düşünülmektedir. Bu dönem kazı verilerinin oldukça sınırlı olması seramik buluntuların stratigrafik şekilde değerlendirilmesine imkan vermemektedir. Bu sebeple bezeme tekniklerine göre gruplandırılan seramiklerde genel bir dönemsel ayırma gidilememiştir.

Sonuç

2002-2014 yılı Tyana kazı çalışmalarında ele geçirilen sırlı seramikler çalışmamızda ele alınıp dönem ve tarihleri belirlenmeye çalışılmıştır. 13.yüzyıl Anadolu Selçuklu dönemi ile Selçuklu etkisindeki seramikler ve 14-15.yüzyıl Beylikler dönemi seramikleri hamur,

108 Yakup Ünlüler, "Tyana Antik Kenti'nde Sondaj Kazısı Çalışmaları", Tyana: Kazı ve Araştırmalar içinde ed. Osman Doğanay, (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2019), 60.

form, bezeme ve kompozisyon özelliklerine göre incelenmiştir. Anadolu ve Kırım başta olmak üzere çeşitli bölgelerde benzer örnekleri görülen seramiklerin Tyana bölgesinde de ele geçirilmesi bölgedeki Türk-İslam dönemi sosyo-kültürel ve ekonomik yaşamı yansıtması bakımından oldukça önemlidir. Ele geçirilen seramiklerin ağırlıklı olarak kaliteli ve ince işçilikli olması muhtemelen ticarete yönelik üretildiklerini göstermektedir. Roma ve Bizans döneminde önemli yerleşim yerlerinden biri olan Tyana bölgesinin Anadolu Selçuklu ve Beylikler döneminde de önemini koruduğu mevcut seramik buluntularından anlaşılmaktadır. Şehir Anadolu Selçuklu dönemi siyasi gelişmeleriyle bağlantılı olarak ticari bir öneme sahip olabileceği düşünülmektedir. Bölge seramikleri üzerinde yapılan analiz çalışmalarının dönem ve tarihlendirmeye katkı sağlaması da öngörülmektedir.¹⁰⁹ Kazı çalışmalarının devam etmesi ve yeni mekanların kazılması bölgedeki Türk-İslam yerleşiminin ve seramiklerinin daha somut şekilde anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Teşekkür: Tyana kazısı Türk-İslam dönemi seramik buluntularını çalışmamıza izin veren kazı başkanı Prof. Dr. Osman Doğanay'a ve yardımcılarından dolayı kazı başkan yardımcısı Kısım Bacak'a ve ekip üyesi Birgül Köksal'a teşekkür ederim.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Acara Eser, Meryem "Divriği Kale Kazısı Sırlı Seramik Buluntuları: İlk Sonuçlar ve Yerel Üretim İzleri", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37/1, (2020): 136-153.
- Acun, Hakkı, "Yozgat Müzesi'ndeki Selçuklu Kaseleleri", 9. *Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi* içinde 1-12, I, (Ayıbasım), C.I, Ankara, 1995.
- Akdağ, Mustafa, *Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi* (1243-1453), C.I, İstanbul: Cem Yayınevi, 1979.
- Akşit, Ahmet "Niğde'nin Selçuklular Devrindeki Nüfusuna Dair", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 23/36, (2004): 1-5.
- Akşit, Ahmet "Selçuklular Devrinde Niğde'nin Fiziki Yapısı", *Niğde Tarihi Üzerine* ed. Musa Şaşmaz içinde 25-32, İstanbul, 2005.
- Akyol, Ali Akın ve Aydoğan İşler, Nesrin, "Archaeometric Analyses on the Glazed Ware from the Excavation Season 2017 at Tyana", *Cappadocia and Cappadocians in the Hellenistic, Roman and Early Byzantine Periods* ed. Ergün Laflı in 138, İzmir, 2020.
- Altınşapan, Mehmet Erol ve Palalı, *Meydan Osmanlı Beyliğinin Kurulduğu Yer Eskişehir Karacahisar Kalesi Kazı Buluntuları* (2011-2014), İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2018.

109 Ali Akın Akyol ve Nesrin Aydoğan İşler, "Archaeometric Analyses on the Glazed Ware from the Excavation Season 2017 at Tyana", *Cappadocia and Cappadocians in the Hellenistic, Roman and Early Byzantine Periods* in ed. Ergün Laflı, (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2020), 138.

- Bakırcı, Ömür “The Medieval Pottery and Baked Clay Objects”, *Korucutepe 3* içinde ed. M. N. Van Loon 189-249, Netherlands, 1980.
- Baş, Ali ve Dursun, Şükrü “Keykubadiye Sarayı Kazısı 2015 Yılı Seramik Buluntuları”, *Akdeniz Sanat Dergisi*, 13, (2019): 57-77.
- Baykara, Tuncer. *Türkiye Selçukluları Devrinde Konya*, Konya: Konya Valiliği, 1998.
- Bedirhan, Yaşar “Türkiye Selçukluları Devrinde Anadolu’nun Ticaret Şehirleri”, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 8/XXIV, (2015): 25-50.
- Bedirhan, Yaşar “Türkiye Selçukluları Devrinde Konya’nın İktisadi ve Ticari Yapısı”, *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 14/28, (2019): 295-306.
- Blackman, M. James And Redford, Scott “Neutron Activation Analysis of Medieval Ceramics from Kinet, Turkey, especially Port Saint Symeon Ware”, *Ancient Near Eastern Studies*, XLII, (2005): 83-186.
- Bulut, Lale “Samsat Kazısı Buluntuları”, *Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı* içinde 173-197, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007.
- Bulut, Lale. Samsat İslami Devir Sırsız ve Tek Renk Sırlı Seramikleri, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 1991.
- Ciociltan, Virgil *The Mongols and the Black Sea Trade in Thirteenth and Fourteenth Centuries*, Leiden-Boston: Brill, 2012.
- Coşkun, Yaşar “Hitit Çivi Yazılı Belgelerin Işığı Altında İlk Çağda Tuvanuva”, *Bellekten*, LIII/207-208, (1989): 477-485.
- Çeken, Muharrem. Hasankeyf (1991, 2001-2003 Yılı) Kazı Buluntusu Fırın ve Atölyeleri ile Seramik Malzemeleri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2005.
- Çoruhlu, Yaşar, *Türk Mitolojisinin Anahatları*, İstanbul: Kabalıcı Yayınevi, 2002.
- Çorum, Bengi, “1974 Yılında Bursa Müzesi Tarafından Müsadere Edilen İznik Keramikleri”, *Sanat Tarihi Yıllığı*, 6, (1976): 279-294.
- Demirci, İnan, 2004-2005 Yılları Arasında İznik Roma Tiyatrosunda Ortaya Çıkarılan Erken Osmanlı Dönemi Milet İş Seramikleri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2006.
- Demirsar Arlı, Belgin, İznik Çini Fırınları Kazısında Ele Geçen Milet İş Olarak Tanınan Teknikteki Seramiklerin Değerlendirilmesi, *XV. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu* içinde 85-92 (19-21 Ekim 2011, Eskişehir), C.II., Eskişehir, 2012.
- Doğan, Hamdi, “Seyahatnamelere Göre Niğde”, *Niğde Tarihi Üzerine* içinde 145-179 ed. Musa Şaşmaz, İstanbul: Kitabevi, 2005.
- Doğanay, Osman - Eraslan, Hakan “Tyana (Kemerhisar) Kazıları Yeniden Başlarken: 2016 Yılı Çalışmaları”, *39. Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde 305-316 (22-26 Mayıs 2017, Bursa), C.1, Bursa, 2018.
- Doğanay, Osman - İşler, Bülent, “Geç Antik Çağdan Günümüze Tyana (Kemerhisar)”, *Akdeniz Sanat Dergisi*, 13, (2019): 639-648.
- Doğanay, Osman., İşler, Bülent ve Aydoğan İşler, Nesrin, “Tyana 2018 Yılı Kazıları”, *41. Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde 613-622 (17-21 Haziran 2019, Diyarbakır), C.3, Ankara, 2020.
- Doğanay, Osman., İşler, Bülent, Körsulu, Hatice ve Aydoğan İşler, Nesrin, “Tyana Kazısı 2017 Yılı Çalışmaları”, *40. Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde 185-206 (07-11 Mayıs 2018, Çanakkale), C.3, Ankara, 2019.

- Doğar, Lale - Armağan, Eda, “Amorium, Yukarı Şehir İç Sur Alanı Kazısından Geç Ortaçağ Sırlı Seramikleri Üzerine İlk Gözlemler”, *Art-Sanat*, 14, (2020): 71-110.
- Doğar, Lale, *İzmir Arkeoloji Müzesi Örnekleriyle Kazıma Dekorlu Ege-Bizans Seramikleri*, İzmir: Ege Üniversitesi, 2012.
- Dönmez, Aylin, Bursa Türk İslam Eserleri Müzesi Koleksiyonundaki Seramikler, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2010.
- Duran, Özlem, *Çinili Köşk Koleksiyonu'nda Figürlü Seramikler*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.
- Erpek, Can, “Geç Antik Dönem’de Kapadokya’da Kentler”, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10/2, (2020): 642-657.
- Ertuğrul, Ali, Anadolu Selçukluları Devrinde Yazılan Bir Kaynak: Niğdeli Kadı Ahmed’in El-Veledü’ş-Şefik Ve’l-Hâfidü’l-Halik’ı, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2009.
- French, David, *Roman Roads and Milestones of Asia Minor*, Ankara: British Institute of Archaeology, 1981.
- Gabriel, Albert, *Niğde Türk Anıtları Çeviren Ahmed Akif Tütenk*, Ankara: Ankara: Türk Kültür Derneği, 1962.
- Gök Gürhan, Sevinç “Beylikler Dönemi’ne Ait Sgraffito Teknikli ve Tek Renk Sırlı Kaplar (Manisa Gülgün Hatun Hamamı Buluntuları)”, *Sanat Tarihi Dergisi*, XVII/2, (2008): 59-83.
- Gök Gürhan, Sevinç, “1995-2009 Yılları Arasında Beçin Kazısı’nda Ortaya Çıkarılan Seramiklerin Değerlendirilmesi”, *Sanat Tarihi Dergisi*, XVIII/2, (2009)45-70.
- Gök Gürhan, Sevinç, “2007 ve 2008 Yıllarında Balat İlyas Bey Külliyesi’nde Yapılan Kazı ve Temizlik Çalışmalarında Ortaya Çıkarılan Seramikler”, *Balat İlyas Bey Külliyesi: Tarih, Mimari, Restorasyon* ed. M. Baha Tanman, Leyla Kayhan Elbirlik içinde 301-332, İstanbul, 2011.
- Gök Gürhan, Sevinç, “Akşehir Kurtarma Kazısı Seramikleri”, *Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı* ed. Gönül Öney, Zehra Çobanlı içinde 157- 169, İstanbul, 2007.
- Gök Gürhan, Sevinç, “Akşehir Taş Medrese Müzesi’ndeki Türk Dönemi Seramikleri (2000-2001 Anıt Meydan’da Yapılan Kurtarma Kazısı Seramikleri).” Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, 2007.
- İnanan, Filiz, “Sinop Balatlar Kilisesi Kazısı Sırlı Bizans Seramik Buluntularının Ön Değerlendirmesi”, *TÜBA-AR*, (15), (2012): 147-160.
- İnanan, Filiz, “Zeuxippus Tipi Seramikler ve Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia Örnekleri”, *Bizanslı Ustalar-Latin Patronlar* ed. Zeynep Mercangöz içinde 59-76, İstanbul, 2013.
- Karamağaralı, Beyhan ve Yazar, Turgay, “Ani Kazısı Buluntuları”, *Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı içinde* 123-131, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007.
- Karamağaralı, Beyhan, “Ahlat Seramik Ekolü”, *İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, c.V, (1982): 391-462.
- Karasu, Yunus Emre, “Komana Anadolu Selçuklu Çağı Seramikleri.” Doktora Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, 2020.
- Karasu, Yunus Emre, Komana Anadolu Selçuklu Çağı Seramikleri, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2020.
- Kayaoğlu, İsmet, “Selçuklular Döneminde Konya’da Ticari Hayata Dair Bir Bakış”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, (1992): 107-115.
- Koca, Salim, *Selçuklu Devri Türk Tarihinin Temel Meseleleri*, Ankara: Berikan, 2011.
- Korkmaz, Mustafa, “XVI. Yüzyılda Kilisehisar: Bizans Şehirden Osmanlı Köyüne”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7/11, (2004): 97-134.

- Kramarovsky, Mark, “The “Sky of Wine” of Abu Nuwas and Three Glazed Bowls from the Golden Horde, Crimea”, *Muqarnas, Essays in Honor of J. M. Rogers*, Vol. 21, (2004): 231-238.
- Kuban, Doğan, *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008.
- McNicoll, Anthony, *Taşkun Kale Keban Rescue Excavations Eastern Anatolia*, Ankara: British Institute of Archaeology, 1983.
- Mitchell, Stephen, *Aşvan Kale: Keban Rescue Excavations, Eastern Anatolia I. The Hellenistic, Roman and Islamic Sites*, England: Oxford, 1980.
- Naza Dönmez, E. Emine, *Amasya Harşena Kalesi ve Kızlar Sarayı Türk Dönemi Seramikleri*, İstanbul: Ege Yayınları, 2021.
- Oflaz, Mustafa, “Niğde”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.33, (2007): 92-95.
- Ostrogorsky, Georg, *Bizans Devleti Tarihi Çeviren Fikret İşıltan*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2011.
- Öcal, Tülay “Antik Tyana Şehrinde Günümüz Kemerhisar’a Kadar Olan Yerleşmenin Tarihsel Süreci”, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, (2010): 388-408.
- Özal, Hatice Çağlar, *Mersin Yumuktepe Höyüğü XIII.yüzyıla Tarihlendirilen I ve Ia Yapı Katı Sırlı Seramikleri (1993-1999)*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2004.
- Özkarıcı, Mehmet, *Niğde’de Türk Mimarisi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2001.
- Özkul Fındık, Nurşen, “Ortaçağ Sivas’ında Sırlı Seramik”, *Anadolu ve Çevresinde Ortaçağ 5 içinde* 185-220, Ankara, 2011.
- Özkul Fındık, Nurşen, *Hasankeyf Seramikleri (2004-2006)*, Ankara: Çardaş Yayınevi, 2008.
- Özkul Fındık, Nurşen, *İznik Roma Tiyatrosu Kazı Buluntuları (1980-1995) Arasındaki Osmanlı Seramikleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı, 2001.
- Öztaşkın, Muradiye, “Eskişehir Karacahisar Kalesi Ortaçağ Seramiklerinden Bir Grup: Yeşil ve Erguvan Lekeli Seramikler”, *XIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu* içinde 525-535 (14-16 Ekim 2009, Denizli), 2010.
- Paker, Mükerrerem, “Anadolu Beylikler Devri Keramik Sanatı”, *Sanat Tarihi Yıllığı*, 1, (1965):155-182.
- Polat, Turgay, “Erzincan Müzesi’nde Sergilenen Sgraffito ve Tek Renk Sırlı Ortaçağ Seramiklerinin Buluntu Yeri ve Köken Problemi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Akdeniz Sanat Dergisi*, 13/23, (2019), 817-834.
- Polat, Turgay, “Milet İşi Seramiklerde Form Tipolojisi Üzerine Bir Deneme”, *Sanat Tarihi Dergisi*, XXV/2, (2016): 213-247.
- Polat, Turgay, *Adıyaman Müzesi’nde Bulunan Samsat Sırlı Seramikleri*, Konya: Palet Yayınları, 2020.
- Ramsay, William Mitchell, *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası Çeviren Mihri Pektaş*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1960.
- Redford, Scott, “Medieval Ceramics from Samsat, Turkey”, *Archeologie Islamique*, 5, (1995): 55-80.
- Redford, Scott, “Portable Palaces: On the Circulation of Objects and Ideas about Architecture in Medieval Anatolia and Mesopotamia”, *Medieval Encounters*, 18, (2012): 382-412.
- Rosada, Guido And Maria Teresa Lachin, “Excavations 2007 at Tyana”, *30. Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde 1-16 (26-30 Mayıs 2008, Ankara), C.3, Ankara, 2009.
- Rosada, Guido And Maria Teresa Lachin, “Excavations at Tyana/Kemerhisar 2009”, *32. Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde 196-215 (24-28 Mayıs 2010, İstanbul), C.3, Ankara, 2011.

- Rosada, Guido and Maria Teresa Lachin, "Excavations at Tyana/Kemerhisar, 2010 Archbishop Patrikios's Church", 33. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde 77-96 (23-28 Mayıs 2011, Malatya), C.3, Ankara, 2012.
- Rosada, Guido And Maria Teresa Lachin, "Tyana-Kemerhisar (Bor-Niğde) 2013 Yılı Kazısı Raporu", 36. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde 359-372 (02-06 Haziran 2014, Gaziantep), C.2, Ankara, 2015.
- Rosada, Guido, "2004 Yılı Kemerhisar/Tyana Kazısı", 27. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde 435-444 (30 Mayıs-3 Haziran 2005, Antalya), C.1, Ankara, 2006.
- Rosada, Guido, "Tyana Archaeological Excavations 2002", 25. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde 267-278 (26-31 Mayıs 2003, Ankara), C.2, Ankara, 2004.
- Rosada, Guido, "Tyana/Kemerhisar: GLI Scavı 2005", 28. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde 513-528 (29 Mayıs-2 Haziran 2006, Çanakkale), C.2, Ankara, 2007.
- Rosada, Guido, "Tyana-Kemerhisar Archaeological Excavations 2003", 26. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde 157-166 (24-28 Mayıs 2004, Konya), C.2, Ankara, 2005.
- Rosada, Guido, Maria Teresa Lachin, And Mondin, Cristina, "Tyana/Kemerhisar, Excavations 2008", 31. *Kazı Sonuçları Toplantısı* içinde 269-288 (25-29 Mayıs 2009, Denizli), C.3, Ankara, 2010.
- Sevin, Veli, Arslan Sevin, Necla ve Kalsen, Haydar, *Harput: Kale Mahallesinde Osmanlı Yaşamı*, İstanbul: Ege Yayınları, 2011.
- Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: XII-XIII-XIV)* (Çev. Adnan Pekman), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2000.
- Şaman, Doğan, Nermin, "Niğde'deki Türk Dönemi (13-15.Yüzyıl) Yapılarında Taç Kapı-Mihrap Tasarımı ve Bezeme İlişkisi", *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30/1, (2013): 115-140.
- Tatlı, Elif ve Aytaç, İsmail, "Malatya Battalgazi Evi Kazısı Sgrafitto Teknikli Bir Grup Seramiğin Değerlendirilmesi", *Social Sciences (NWSASOS)*, 13/1, (2018): 1-27.
- Texier, Charles, *Küçük Asya: Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi* Çeviren Ali Suat, Ankara: Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı, 2002.
- Topal, Nevzat, "15.Yüzyılda Niğde Şehrinde İskan ve Mahalleler", *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15/1, (2017): 691-712.
- Topal, Nevzat, "Karaman Eyaleti Vakıf Defterlerinde Niğde Vakıfları (H. 881/M.1476)", *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 4/2, (2012): 123-143.
- Topal, Nevzat, "Karaman Eyaleti Vakıf Defterlerine Göre Bor (1483, 1500)", *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1/2, (2017): 24-34.
- Topal, Nevzat, "Tyana ve Çevresine Yapılan Arap Akınları", *Niğde Tarihi Üzerine* ed. Musa Şaşmaz içinde 17-23, İstanbul: Kitabevi, 2005.
- Turan, Osman, "Selçuk Kervansarayları", *Belleten*, X/39, (1946): 471-496.
- Turan, Refik - Kırpık, Güray, "Selçuklu Dönemi Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat", *Anadolu Selçuklu Dönemi Kervansarayları* ed. Hakkı Acun içinde 19-47, Ankara, 2007.
- Türe, Sevcan, Ayasuluk Kalesi Doğu Kapısı Çevresindeki 2000-2002 Kurtarma Kazılarında Ele Geçen Seramikler, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2014.
- Uçar, Hasan ve Uçar, Ayşegül, "Tire Kutu Han Kazısı Beylikler ve Osmanlı Dönemi Seramikleri", *Sanat Tarihi Dergisi*, XXVII/1, (2018): 1-33.
- Ünlüler, Yakup, "Tyana Antik Kenti'nde Sondaj Kazısı Çalışmaları", *Tyana: Kazı ve Araştırmalar* ed. Osman Doğanay içinde 49-61, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2019.

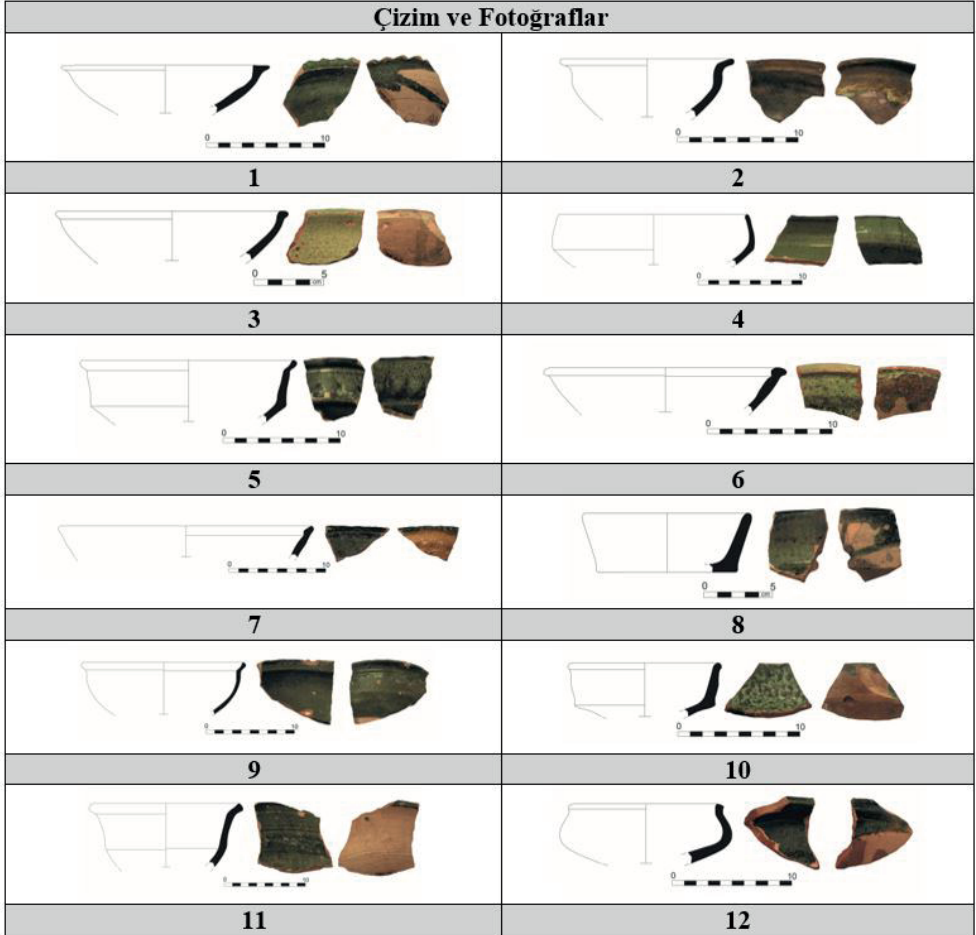
- Waksman, Sylvie Yona, Teslenko, Iryna and Zelenko, Sergey, “Glazed Wares as Main Cargoes and Personal Belongings in the Novy Svet Shipwreck (13th C. AD, Crimea): A Diversity Of Origins Investigated By Chemical Analysis”, *Actas del VIII Congreso Internacional de Cerámica Medieval in 851-856*, C.II, 2009.
- Yılmaz, Gülgün, “Ayasuluk Kalesi ve St. Jean Anıtı Kazılarında Bulunan Seramikler”, *XVI. Ortaçağ-Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri içinde 863-871, (18-20 Ekim 2012)*, C.2, Sivas, 2014.
- Yılmaz, Gülgün, “Edirne Zindanaltı Kurtarma Kazılarında Bulunan Erken Osmanlı Seramikleri-I”, *Türk Arkeoloji ve Etnoğrafya Dergisi*, 9, (2009): 25-42.
- Yılmaz, Gülgün, “St. Jean (Aziz Yuhanna) Kilisesi Atrium Kazılarında Bulunan Seramik Eserler”, *Mustafa Büyükkolancı'ya Armağan içinde 767-779*, İstanbul, 2015.
- Zanon, Michela, “Tyana/Kemerhisar (Niğde): Glass bracelets of the Byzantine and Islamic Period”, *Anatolia Antiqua*, 21, (2013): 181-197.
- Бочаров Сергей Г., “Генуэзский замок Калиера”, *Генуэзская Газария и Золотая Орда, Казань-Симферополь-Кишинев*, (2015): 47-97.
- Зеленко, С., Тимошенко, М., “торговые отношения между анатолийским регионом и Таврикой в XIII–XIV веках”, *подводная археология*, 6, (2011): 96-99.
- Крамаровский, М. Г., “Византийская и Сельджукская Керамика Сграфитто с Темой Вина и Веселья Конца 12-го-Первой Половины 14 в.”, *Античная Древность в Средние Века*, (2000): 233-250.
- Тесленко, Ирина Б., “виробництво полив’яного посуду в криму за часів улуг улусу”, *археологія і давня історія України*, 4/29, (2018): 7-83.
- Тесленко, Ирина Б., “керамика фуны «золотоордынского времени- (анализ материалов из комплексов, предшествовавших строительству феодоритской крепости)”, *история и археология крыма*, IV, Симферополь, (2016): 132-157.
- Тесленко, Ирина Б., *Керамика Крыма XV века*, Киев, 2021.
- Тесленко, Ирина Б., Лысенко, А. В., “дом ремесленника на посаде алуштинского городища (по материалам раскопок 2009 г.)”, *История и археология Крыма*, вып. 9, (2019): 198-228.
- Юдин, Никита И., “поливная керамика производства юго-восточного крыма из раскопок царевского городища”, *поволжская археология*, (13), (2015): 214-226.

Tablo 1.

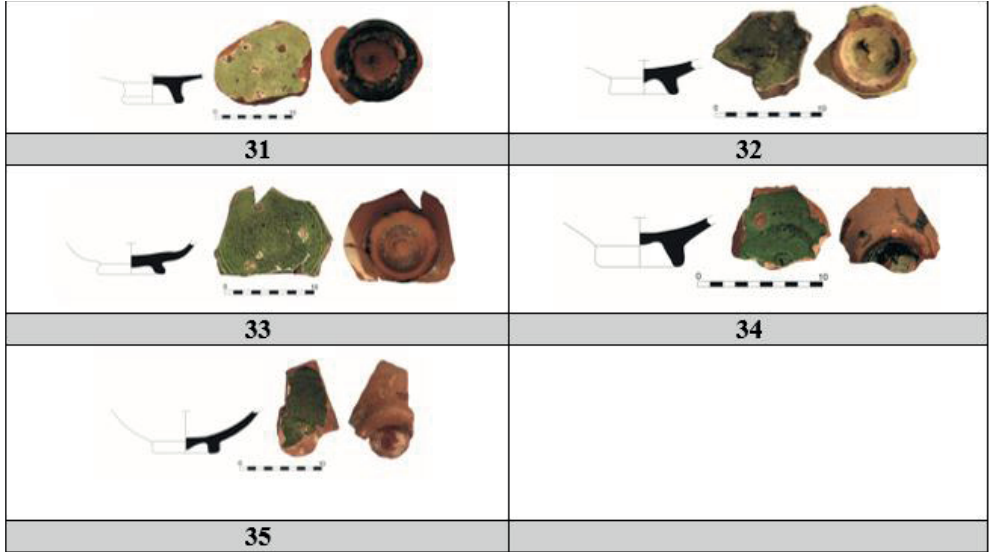
Kat. No.	Bezeme Tekniği	Sır Rengi	Astar	Hamur Rengi	Hamur Katkısı	Form	Çap
1	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Kase	13cm
2	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Kase	14cm
3	Tek Renk Sırlı	Su Yeşili	Krem	5 YR 7/6	Mika, Kireç	Kase	16cm
4	Tek Renk Sırlı	Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 7/6	Mika, Kireç, Kum	Kase	18cm
5	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	10 YR 8/1	Mika, Kireç, Kum, Şamot	Kase	18cm
6	Tek Renk Sırlı	Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum, Taşçık	Kase	18cm
7	Tek Renk Sırlı	İç Koyu Yeşil, Dış Hardal Sarısı	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Kase	26cm
8	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Kase	12cm 10cm
9	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Kase	18cm
10	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Kase	12cm
11	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum, Taşçık	Kase	18cm
12	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Kase	12cm
13	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum, Taşçık	Kase	20cm
14	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Kase	18cm
15	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Kase	18cm
16	Tek Renk Sırlı	İç Koyu Yeşil, Dış Açık Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç	Tabak	18cm
17	Tek Renk Sırlı	Su Yeşili	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Tabak	21cm
18	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Astarsız	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Tabak	20cm
19	Tek Renk Sırlı	Sarımsı Krem	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Tabak	18cm
20	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Testi	4cm?
21	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Testi	8cm
22	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Testi D.	9cm
23	Tek Renk Sırlı	Sarımsı Krem	Astarsız	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum, Taşçık	Testi D.	10cm
24	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Küp	22cm
25	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum, Taşçık	Küp	16cm
26	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Astarsız	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum, Taşçık, Şamot	Küp	20cm

27	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum, Taşçık	Küp	14cm
28	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum, Taşçık	Küp	13cm
29	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	7,2cm
30	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 8/2	Kireç, Kum	Dip P.	5cm
31	Tek Renk Sırlı	Su Yeşili	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	7cm
32	Tek Renk Sırlı	İç Koyu Yeşil, Dış Sarımsı Krem	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	5,6cm
33	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	7cm
34	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	6cm
35	Tek Renk Sırlı	Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	7,4cm

Çizim ve Fotoğraflar

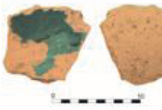

<p style="text-align: center;">13</p> 	<p style="text-align: center;">14</p>
<p style="text-align: center;">15</p> 	<p style="text-align: center;">16</p>
<p style="text-align: center;">17</p> 	<p style="text-align: center;">18</p>
<p style="text-align: center;">19</p> 	<p style="text-align: center;">20</p>
<p style="text-align: center;">21</p> 	<p style="text-align: center;">22</p>
<p style="text-align: center;">23</p> 	<p style="text-align: center;">24</p>
<p style="text-align: center;">25</p> 	<p style="text-align: center;">26</p>
<p style="text-align: center;">27</p> 	<p style="text-align: center;">28</p>
<p style="text-align: center;">29</p> 	<p style="text-align: center;">30</p>

Tablo 2.

Kat. No.	Bezeme Tekniği	Sır Rengi	Astar	Hamur Rengi	Hamur Katkısı	Form	Çap
36	Tek Renk Sırlı	Turkuaz	Astarsız	10 YR 8/2	Kireç, Kum	Kulp	-
37	Tek Renk Sırlı	Turkuaz	Astarsız	10 YR 8/1	Kireç, Kum	Kulp	-
38	Tek Renk Sırlı	Turkuaz	Astarsız	10 YR 8/1	Mika, Kireç, Kum	Gövde	-
39	Tek Renk Sırlı	Turkuaz	Astarsız	10 YR 8/1	Mika, Kireç, Kum	Testi	6cm
40	Tek Renk Sırlı	Turkuaz	Krem	10 YR 8/1	Kireç, Kum	Kapak	8cm
41	Tek Renk Sırlı	Turkuaz	Krem	2.5 YR 6/6	Kireç, Kum	Tabak	20cm
42	Tek Renk Sırlı	Turkuaz	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç	Kase	22cm
43	Tek Renk Sırlı	İç Turkuaz, Dış Hardal Sarısı	Krem	2.5 YR 7/6	Mika, Kireç, Kum	Kase	18cm
44	Tek Renk Sırlı	İç Turkuaz, Dış Hardal Sarısı	Krem	2.5 YR 6/6	Kireç, Kum	Kase G.	-

Çizim ve Fotoğraflar	
	
36	37
	
38	39
	
40	41
	
42	43
	
44	

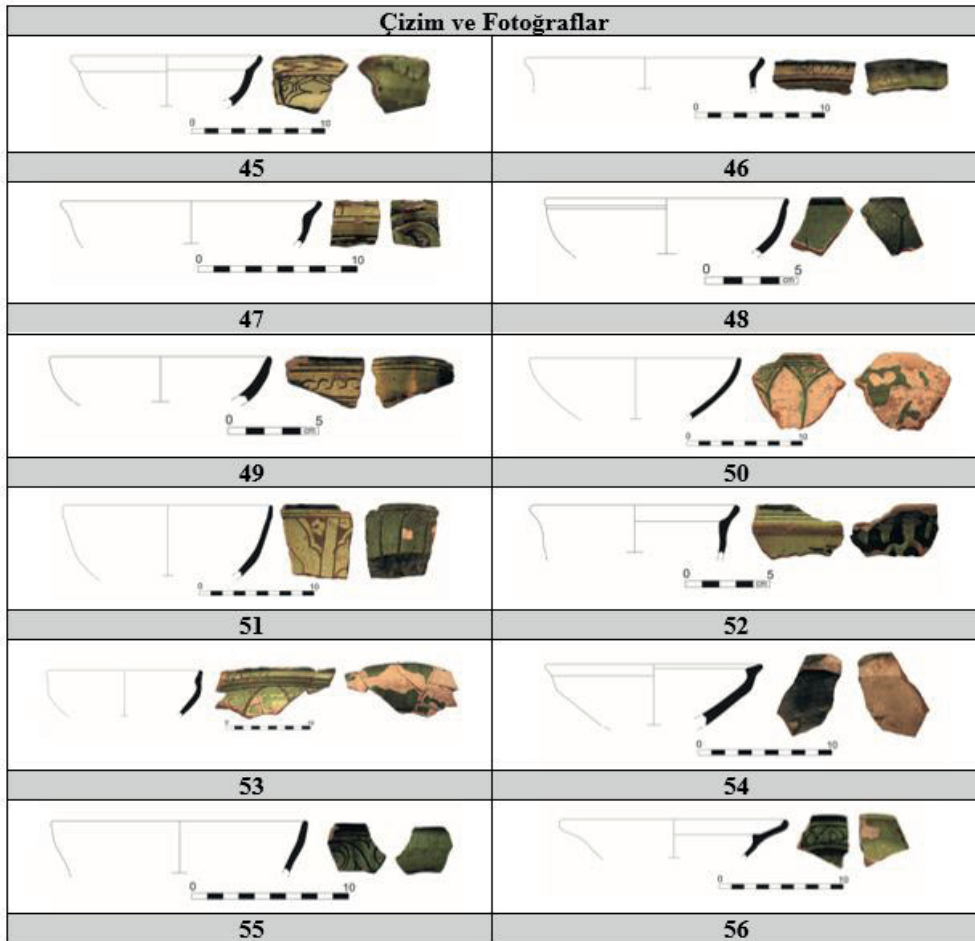
Tablo 3.

Kat. No.	Bezeme Tekniği	Sır Rengi	Astar	Hamur Rengi	Hamur Katkısı	Form	Çap
45	Kazıma	İç Sarımsı Krem, Dış Açık Yeşil	Krem	Yanmış	Mika, Kireç	Kase	14cm
46	Kazıma	İç Sarımsı Krem, Dış Açık Yeşil	Krem	10 YR 7/2	Mika, Kireç, Kum	Kase	18cm
47	Kazıma, Astar Boyama	İç sarımsı Krem, Dış Açık Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç	Kase	16cm
48	Kazıma	Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Kase	13cm
49	Kazıma	İç Sarımsı Krem, Dış Açık Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Kase	12cm
50	Kazıma	Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Kase	18cm
51	Kazıma, Oyma	İç Sarımsı Krem, Dış Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Kase	18cm

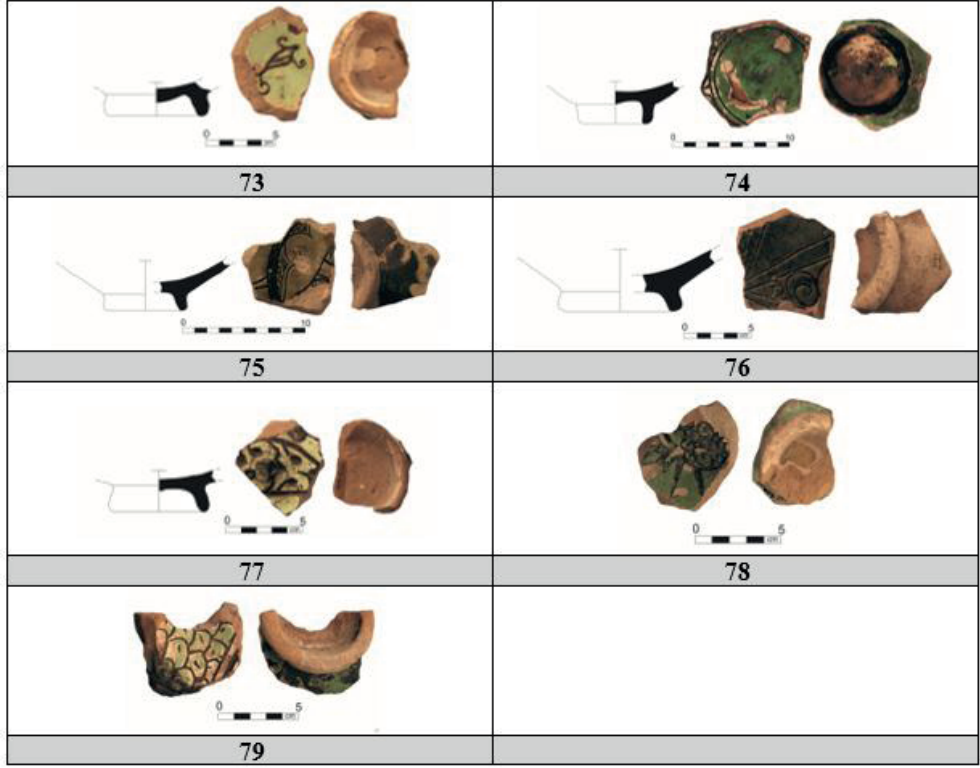
52	Kazıma, Astar Boyama	İç Sarımsı Krem, Dış Açık Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç	Kase	12cm
53	Kazıma	İç Yeşilimsi Krem, Dış Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Kase	18cm
54	Kazıma	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Kase	16cm
55	Kazıma	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç	Kase	16cm
56	Kazıma	İç Koyu Yeşil, Dış Açık Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç	Tabak	18cm
57	Kazıma, Akitma	İç Koyu Yeşil, Dış Sarımsı Krem	Krem	2.5 YR 7/4	Mika, Kireç	Tabak	18 cm
58	Kazıma	Sarımsı Krem	Krem	7.5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Tabak	16cm
59	Kazıma	İç Su Yeşili, Dış Koyu Yeşil	Krem	5 YR 6/6	Mika, Kireç	Tabak	16cm
60	Kazıma	İç Koyu Yeşil, Dış Açık Yeşil	Krem	5 YR 8/1	Mika, Kireç	Tabak	9cm
61	Kazıma	Açık Yeşil	Krem	Yanmış	Mika, Kireç, Kum	Tabak	22cm
62	Kazıma, Astar Boyama	Su Yeşili	Krem	Yanmış	Mika, Kireç	Tabak	12cm
63	Kazıma	Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Tabak	18cm
64	Kazıma, Oyma, Astar Boyama	İç Sarımsı Krem, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Gövde	-
65	Kazıma, Oyma, Astar Boyama	İç Koyu Yeşil, Dış Sarımsı Krem	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Gövde	-
66	Kazıma	İç Sarımsı Krem, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 8/2	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	5,7cm
67	Kazıma	İç Sarımsı Krem, Dış Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 7/6	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	5,4cm
68	Kazıma	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç	Dip P.	6cm
69	Kazıma	Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Dip P.	6,7cm
70	Kazıma	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 6/6	Mika, Kireç	Dip P.	5,6cm
71	Kazıma	Su Yeşili	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	6,8cm
72	Kazıma, Oyma	Su Yeşili	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	8cm
73	Kazıma	Su Yeşili	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	6,6 cm
74	Kazıma	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	5,6cm

75	Kazıma	Yeşilimsi Krem	Krem	2.5 YR 8/2	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	6cm
76	Kazıma	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	8cm
77	Kazıma	Sarımsı Krem	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	6 cm
78	Kazıma	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	6 cm
79	Kazıma	İç Yeşilimsi Krem, Dış Açık Yeşil	Krem	5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	6,6 cm

Çizim ve Fotoğraflar

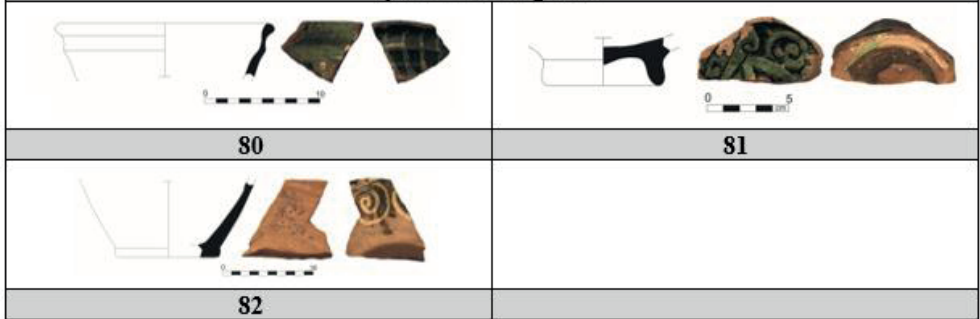

Tablo 4.

Kat. No.	Bezeme Tekniği	Sır Rengi	Astar	Hamur Rengi	Hamur Katkısı	Form	Çap
80	Astar Boyama	Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Kase	18cm
81	Astar Boyama	Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	6,6cm
82	Astar Boyama	Açık Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç, Kum	Testi D.	11cm

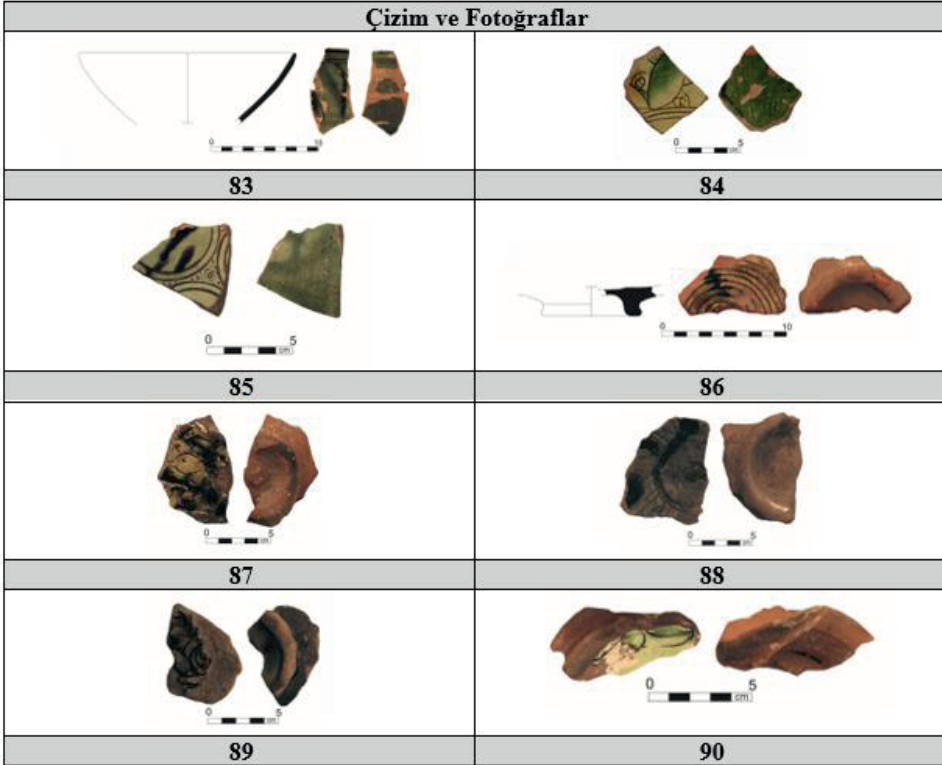
Çizim ve Fotoğraflar

Tablo 5.

Kat. No.	Bezeme Tekniği	Sır Rengi	Astar	Hamur Rengi	Hamur Katkısı	Form	Çap
83	Boyalı Kazıma	Sarımsı Yeşilimsi Krem Boya: Koyu Yeşil	Krem	5 YR 7/4	Mika, Kireç	Kase	20cm
84	Boyalı Kazıma	Sarımsı Krem Boya: Koyu Yeşil, Hardal Sarısı	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Gövde	-
85	Boyalı Kazıma	Yeşilimsi Krem Boya: Kahverengi	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Gövde	-
86	Boyalı Kazıma	Sarımsı Krem Boya: Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	7cm
87	Boyalı Kazıma	Sarımsı Krem Boya: Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	6,4cm
88	Boyalı Kazıma	Yeşilimsi Krem Boya: Kahverengi	Krem	2.5 YR 7/6	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	8cm
89	Boyalı Kazıma	Yeşilimsi Krem Boya: Kahverengi	Krem	5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	6,6cm
90	Boyalı Kazıma	Yeşilimsi Krem Boya: Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Dip P.	7cm

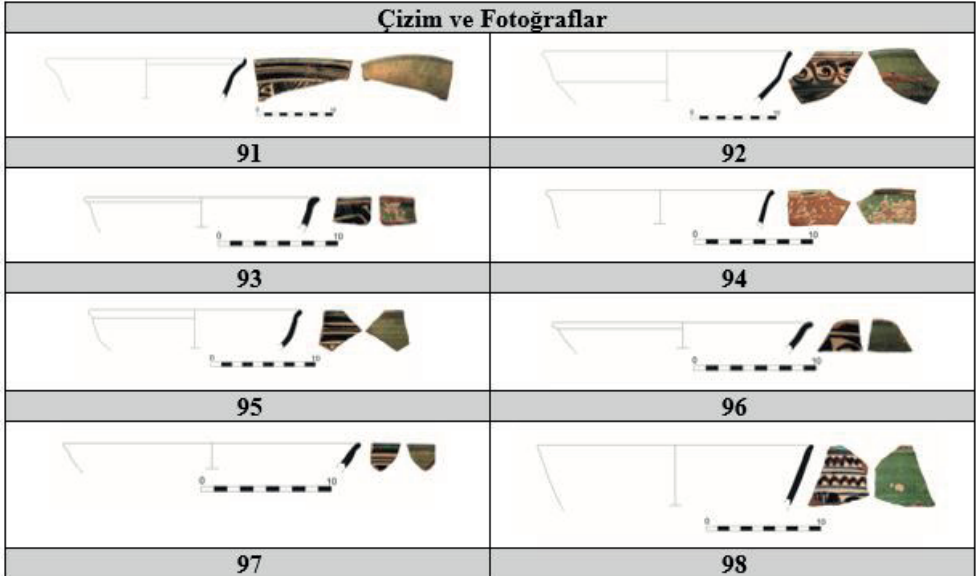
Çizim ve Fotoğraflar

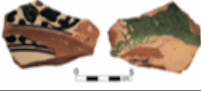

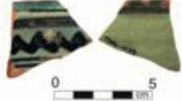

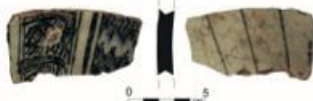
Tablo 6.							
Kat. No.	Bezeme Tekniği	Sır Rengi	Astar	Hamur Rengi	Hamur Katkısı	Form	Çap
91	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 7/4	Mika, Kireç	Kase	26cm
92	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 7/4	Mika, Kireç	Kase	28cm
93	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç, Kum	Kase	20cm
94	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Kase	20cm
95	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Kase	22cm
96	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Kase	21cm
97	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Kase	22cm
98	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Kase	24cm
99	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Kase	21cm
100	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Kase	22cm
101	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Kase	24cm
102	Sıraltı Boyama	Renksiz Şeffaf	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Tabak	24cm
103	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Tabak	18cm
104	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Tabak	-
105	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Tabak	8cm
106	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Gövde	-
107	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Gövde	-
108	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Gövde	-
109	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Gövde	-
110	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 7/4	Mika, Kireç	Gövde	-
111	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Gövde	-

112	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Gövde	-
113	Sıraltı Boyama	Renksiz Şeffaf	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Gövde	-
114	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Gövde	-
115	Sıraltı Boyama	Renksiz Şeffaf	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Gövde	-
116	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Koyu Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Gövde	-
117	Sıraltı Boyama	İç Renksiz Şeffaf, Dış Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 7/6	Mika, Kireç	Gövde	-
118	Sıraltı Boyama	Renksiz Şeffaf	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Gövde	-
119	Sıraltı Boyama	Renksiz Şeffaf	Krem	2.5 YR 7/4	Mika, Kireç	Dip P.	8cm
120	Sıraltı Boyama	Renksiz Şeffaf	Krem	2.5 YR 7/6	Mika, Kireç	Dip P.	5cm
121	Sıraltı Boyama	Renksiz Şeffaf	Krem	2.5 YR 7/4	Mika, Kireç	Dip P.	8cm
122	Sıraltı Boyama	Renksiz Şeffaf	Krem	2.5 YR 7/6	Mika, Kireç	Dip P.	8cm
123	Sıraltı Boyama	İç Turkuaz, Dış Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 6/6	Mika, Kireç	Kase	22 cm
124	Sıraltı Boyama	İç Turkuaz, Dış Açık Yeşil	Krem	2.5 YR 7/6	Mika, Kireç	Gövde	-
125	Sıraltı Boyama	Renksiz Şeffaf	Beyaz	10 YR 8/1	Kireç, Kum	Gövde	-
126	Sıraltı Boyama	Renksiz Şeffaf	Beyaz	10 YR 8/1	Kireç, Kum	Gövde	-

Çizim ve Fotoğraflar

<p style="text-align: center;">99</p> 	<p style="text-align: center;">100</p>
<p style="text-align: center;">101</p> 	<p style="text-align: center;">102</p>
<p style="text-align: center;">103</p> 	<p style="text-align: center;">104</p>
<p style="text-align: center;">105</p> 	<p style="text-align: center;">106</p>
<p style="text-align: center;">107</p> 	<p style="text-align: center;">108</p>
<p style="text-align: center;">109</p> 	<p style="text-align: center;">110</p>
<p style="text-align: center;">111</p> 	<p style="text-align: center;">112</p>
<p style="text-align: center;">113</p> 	<p style="text-align: center;">114</p>
<p style="text-align: center;">115</p> 	<p style="text-align: center;">116</p>
<p style="text-align: center;">117</p>	<p style="text-align: center;">118</p>

	
119	120
	
121	122
	
123	124
	
125	126

